

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Jana Kolářiková
Kárná odpovědnost soudce

Diplomová práce

Olomouc 2011

Prohlášení

Já, níže podepsaná Jana Koláriková, autorka diplomové práce na téma: „Kárná odpovědnost soudce“, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 121/2000 Sb., správci:

Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, Olomouc 771 47, Česká republika

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalozích a informačních systémech Univerzity Palackého, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého, která se nazývá Knihovna Univerzity Palackého.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb.

V Olomouci 26. listopadu 2011

.....

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Kárná odpovědnost soudce*“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne.....

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé diplomové práce paní JUDr. Janě Křiváčkové, za její cenné připomínky, čas a pomoc při zpracování této práce.

Obsah

1. Úvod	8
2. Moc soudní a postavení soudce v právním řádu České republiky	12
2.1 Moc soudní	13
2.2 Soudce	13
2.2.1 Nezávislost soudce a její záruky	16
2.2.2 Osobnost soudce	17
3. Kárné provinění soudce	21
3.1 Charakter kárného provinění	21
3.2 Historický vývoj pojmu kárného provinění	22
3.3 Skutková podstata kárného provinění	24
3.3.1 Subjekt kárného provinění	25
3.3.2 Subjektivní stránka kárného provinění	29
3.3.3 Objekt kárného provinění	32
3.3.4 Objektivní stránka kárného provinění	34
3.3.5 Otázka přiměřené délky řízení	38
4. Kárná odpovědnost soudce	42
5. Kárná opatření	45
5.1 Funkce kárného opatření a jeho historický vývoj od roku 1868 po současnost	45
5.2 Pravidla pro ukládání kárných opatření	47
5.3 Kárná opatření	51
5.3.1 Důtka	51
5.3.2 Snižování platu	52
5.3.3 Odvolání z funkce předsedy senátu	53
5.3.4 Odvolání z funkce soudce	53
6. Kárné řízení	55
6.1 Vnitrostátní prameny právní úpravy, pojem kárného řízení	55
6.2 Kárný soud a kárný senát	55
6.3 Zahájení kárného řízení	58
6.3.1 Návrh na zahájení kárného řízení a jeho náležitosti, pojem skutku	58
6.3.2 Osoby aktivně legitimované k podání návrhu na zahájení kárného řízení	59
6.4 Opravné prostředky v kárném řízení	60

7. Závěr	64
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	70
1. Monografie.....	70
2. Odborné články	71
3. Příspěvky ve sbornících	72
4. Judikatura	72
5. Internetové zdroje	74
6. Důvodové zprávy	74
7. Právní předpisy	75
SHRNUTÍ	76
ABSTRAKT	77
KLÍČOVÁ SLOVA	78
KEY WORDS	78

Seznam použitých zkratk

ESLP	Evropský soud pro lidská práva
LZPS	usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
NS	Nejvyšší soud České republiky
NSS	Nejvyšší správní soud České republiky
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
SŘS	zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů
TŘ	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ÚS	Ústavní soud České republiky
ZSS	zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

1. Úvod

Jako téma pro svou diplomovou práci jsem zvolila problematiku právní úpravy kárné odpovědnosti soudců v České republice. Obecně se říká, že student by si měl vybrat takové téma, které je mu nějakým způsobem blízké. Vychází se totiž z předpokladu, že pouhý zájem sice práci nenapíše, je však dobrým předpokladem pro to, aby samotné psaní šlo lépe. A aniž bych snižovala význam nebo náročnost jiných právnických profesí, funkce soudce moji pozornost přitahovala vždy nejvíce. Asi proto, že možná trochu nadneseně řečeno, všechno, co se týká moci soudní a funkce soudce, je něčím zvláštní. Vždyť ti, kteří se vydají cestou vedoucí ke jmenování do funkce soudce, musí projít ne zrovna jednoduchým výběrovým řízením, včetně psychologicko-diagnostického vyšetření. Musí prokázat vysokou úroveň jak odborných znalostí, tak praktických dovedností a v neposlední řadě i určitou dávku trpělivosti, neboť mohou čekat i řadu let, než dosáhnou zákonem požadovaných 30 let ke jmenování do funkce. A to vše podstupují s vyhlídkou, že i přes splnění všech předpokladů, je prezident republiky nemusí do funkce jmenovat.

V současné době stále neexistuje monografie, která by se kárné odpovědnosti soudce a kárnému řízení věnovala v plné jeho šíři. Autoři se této oblasti dotýkají buď velmi obecně, nebo se naopak věnují už konkrétním dílčím problémům v platné právní úpravě. Ovšem bez moci soudní a soudců si již není možné představit žádný demokratický právní stát a vzhledem k jejich nenahraditelné úloze, kterou ve společnosti plní, je zde velký zájem státu i veřejnosti na tom, aby vše fungovalo tak, jak má. Právní úprava kárné odpovědnosti soudce a kárného řízení se tak dostává do popředí jako důležitý nástroj kontroly nad řádným výkonem soudcovské funkce, včetně plnění soudcovských povinností. Velmi se mi v tomto směru líbí věta Michala Bobka, že kárné řízení proti soudci je sice jen jedním z typů kontroly výkonu soudcovské moci, v praxi však tím nejviditelnějším.¹

Základem pro fungování jakéhokoliv kontrolního mechanismu, vedle správně nastavených pravidel, je i důvěra v jeho efektivnost. Během několika posledních let však došlo k medializaci celé řady kauz, které přirozeně vrhaly stín na celý soudcovský stav jako takový a které touto důvěrou pořádně otřásly. Začaly se silně ozývat kritické hlasy ze strany laiků i odborné veřejnosti zejména vůči ukládání příliš mírných kárných opatření a obávané soudcovské solidaritě v kárných řízeních, což ve svém důsledku také přispělo ke změnám v právní úpravě, provedených zákonem č. 314/2008 Sb. Hlavním účelem těchto změn bylo právě zefektivnění práce justice, vnesení nového úhlu pohledu do řízení a dále pak obnovení

¹ BOBEK, Michal. Odpovědnost a disciplína soudce (v přerodu?). *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 14, s. 502.

důvěryhodnosti kárného práva v očích skeptické veřejnosti. Změny to byly v některých svých bodech velmi kontroverzní, o čemž svědčí množství příspěvků nejen na stránkách odborných časopisů, ale i v periodických publikacích určených především široké veřejnosti. Vznikl tak obrovský prostor pro srovnání předchozí a současné právní úpravy, i pro vyjádření vlastního pohledu na věc.

Cíl této práce spatřuji v komplexním zpracování aktuální právní úpravy kárné odpovědnosti soudce a kárného řízení ve věcech soudců. A to včetně historického vývoje stěžejních institutů a základních pojmů z této oblasti, jako je definice kárného provinění, či druhy kárných opatření. Vycházím při tom nejen z teoretických koncepcí, ale zejména z relevantní judikatury Ústavního soudu, kárných soudů České republiky i judikatury Evropského soudu pro lidská práva. Tím hlavním cílem práce je pak popis právní úpravy a následné zhodnocení, zda změny z roku 2008 lze charakterizovat jako přínosné a zda lze současnou právní úpravu charakterizovat jako vhodnou a ústavně konformní.

Přestože jsou meze samotného tématu zřejmé, nelze opomíjet širší právní rámec, jehož jsou součástí a jehož principy významně ovlivňují charakter právní úpravy kárné odpovědnosti soudce. Právě z tohoto důvodu se druhá kapitola zabývá poněkud obecnějšími otázkami, jako je postavení moci soudní a soudce v České republice. Především se pak věnuje pojmu soudcovské nezávislosti a systému jejích záruk, mezi které je typicky řazena i právní úprava kárné odpovědnosti soudce. Již na samém počátku je zřejmé, kam přesně problematiku systematicky zařadit.

Ačkoliv by se mohlo z hlediska logické posloupnosti uvnitř tématu jevit jako vhodnější do třetí kapitoly zařadit část týkající se kárné odpovědnosti soudce obecně, rozhodla jsem se ji věnovat kárnému provinění. Zákon totiž ke kárné odpovědnosti uvádí toliko, že se jedná o odpovědnost za kárné provinění, což znamená, že předpokladem pro pochopení pojmu kárné odpovědnosti soudce, je pochopení podstaty kárného provinění.

Úvodní část kapitoly je věnována otázce historického vývoje definice kárného provinění od roku 1868 po současnost a dále charakteristice kárného provinění v systému jiných typů protiprávních jednání. Těžiště této kapitoly spočívá v podrobném rozboru jednotlivých znaků skutkové podstaty kárného provinění, tedy objektu, objektivní stránky, subjektu a subjektivní stránky tak, aby bylo zřejmé, které skutečnosti, případně jako měrou, musí být naplněny k tomu, abychom mohli hovořit o kárném provinění soudce.

Ze statistiky rozhodnutí kárných soudů jednoznačně vyplývá, že soudci jsou nejčastěji uznáváni vinnými kárným proviněním spočívajícím v zaviněných průtazích v řízení. Z tohoto důvodu je do třetí kapitoly zařazena podkapitola věnovaná právě otázce přiměřené délky

řízení. Mým cílem je na základě relevantní judikatury Evropského soudu pro lidská práva vymezit, co se skrývá pod pojmem „průtah“ a dále vymezit, za jakých okolností lze průtah přisuzovat soudci a kdy naopak již vnějším okolnostem, např. nedostatečnému personálnímu obsazení soudu.

Jak jsem již výše naznačila, náplní čtvrté kapitoly se tedy stává samotný pojem kárné odpovědnosti soudce. Ta však není jediným druhem odpovědnosti, kterou soudce nese. Proto se v této kapitole zaměřuji nejen na její charakteristiku, ale hlavně na to, abych srozumitelným způsobem objasnila, jaké druhy odpovědností na soudce vlastně dopadají a zejména pak, jaké mezi nimi existují vazby.

Je-li soudce shledán vinným ze spáchání kárného provinění, následuje buď uložení kárného opatření, nebo v těch méně závažnějších případech přichází v úvahu ještě možnost upuštění od jeho uložení. V této kapitole je tedy popsán pojem kárného opatření. Dále je rozvedeno, jaká kárná opatření lze dnes soudci za provinění uložit a také, jak se dnešní výčet opatření odlišuje od těch, které na území České republiky platily v minulosti. Samostatná podkapitola je věnována charakteristice pravidel platných pro ukládání kárných opatření a také hledisek, jež jsou rozhodující při posuzování možnosti upuštění od uložení opatření, nebo naopak výběru adekvátního kárného opatření.

Přestože se v diplomové práci zaměřuji primárně na hmotněprávní úpravu kárné odpovědnosti soudce, nelze opominout, že samotná hmotněprávní úprava by byla bez významu, jestliže by nebyl upraven procesní postup, jímž bude realizována. Úprava kárného řízení je vyhrazena samostatnému zákonu č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, který však řeší pouze zvláštnosti kárného řízení a v ostatním odkazuje na subsidiární použití trestního řádu. Vzhledem ke značné stručnosti zákona č. 7/2002 Sb. by bylo možné rozebrat kárné řízení mnohem detailněji a zabývat se otázkami použitelnosti některých ustanovení trestního řádu. Já se však zaměřuji pouze na stěžejní body, zejména ty, které byly dotčeny novelou z roku 2008. V kapitole jsou postupně rozebrány prameny a povaha kárného řízení, nová role Nejvyššího správního soudu jako soudu kárného, nové složení kárných senátů, okruh subjektů aktivně legitimovaných k podání návrhu na zahájení kárného řízení a opravné prostředky proti rozhodnutí kárného soudu.

Z hlediska metodiky práce převládá metoda deskriptivní. V případě výkladu právních předpisů pak metoda interpretační. Tyto jsou dále v rámci rozboru jednotlivých znaků skutkové podstaty kárného provinění soudce doplněny o metodu analýzy. V práci je také několikrát užita i komparativní metoda, a to v částech, které sledují historický vývoj určitého institutu nebo v kapitole týkající se kárného provinění, kde je srovnáván model české právní

úpravy s právní úpravou italskou. I přes značné rozdíly v právních úpravách poměrně často srovnávám úpravu kárné odpovědnosti soudce s právní úpravou v trestním právu či trestáním v oblasti správního práva. V samotném závěru práce je užitá metoda dedukce.

Je třeba si uvědomit, že funkce soudce, to nejsou jen „privilegia“ jako soudcovská imunita nebo dostatečně vysoké finanční ohodnocení jejich práce, což veřejnost zpravidla vnímá na prvních místech. Ruku v ruce s tímto neodmyslitelně kráčí i obrovská míra zodpovědnosti za odvedenou práci. Nepopírám, že tento aspekt v sobě zahrnuje jakákoliv činnost bez ohledu na to, zda se jedná o povolání účetní nebo soudce. Pokud ale účetní zná pravidla účtování, kterými se také řídí a práci vykonává poctivě, může si být téměř jista, že je všechno v pořádku. U soudců však velmi citelně vnímám ten fakt, že i přes dokonalou znalost práva, jeho aplikaci, maximální nasazení a zodpovědný přístup, takovou jistotu nemají. Řada případů není zcela jednoznačná a soudce je dnes a denně postaven před otázkou, zda je svědek, na kterém mimo jiné závisí jeho rozhodnutí, věrohodný či nikoliv. Netvrdím, že povolání soudce je to nejnáročnější ze všech, na druhou stranu si dokážu představit, pod jak velkým psychickým náparem se mohou tito lidé nacházet. Zájemci o místo justičních čekatelů sice podstupují psychologicko-diagnostické vyšetření, ovšem nikdo, ani žádné vyšetření, není schopno stoprocentně zaručit, jak bude osoba snášet soustavný tlak po dobu několika let. A je nepochybné, že tam, kde je dlouhodobý stres, může být i kratší cesta k různým pochybením.

2. Moc soudní a postavení soudce v právním řádu České republiky

Tématem této práce je kárná odpovědnost soudce. Nelze si však nevyšimnout určitých zvláštností v právní úpravě této oblasti, které navazují na specifické postavení moci soudní a soudce samotného v právním řádu České republiky. Proto na tomto místě považuji za vhodné provést jejich základní charakteristiku, neboť není možné kárnou odpovědnost oddělit od širšího právního rámce, do kterého spadá a v jehož souvislostech musí být také vnímána.

2.1 Moc soudní

Právní úprava moci soudní je obsažena v hlavě IV. Ústavy a dále v hlavě V. Listiny základních práv a svobod, nazvané jako „Právo na soudní a jinou právní ochranu“. Tyto části se již zabývají samotnou mocí soudní. Východiskem je ovšem v první řadě princip dělby moci, výslovně zakotvený v čl. 2, odst. 1 Ústavy. V citovaném ustanovení je uvedeno, že *zdrojem veškeré státní moci je lid, který ji vykonává prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní.*²

K pojmům *veřejná a státní moc* se ve svém usnesení sp. zn. II. ÚS 75/93 vyjádřil Ústavní soud. Veřejná moc je taková moc, kdy je orgánem veřejné moci autoritativně rozhodováno o právech a povinnostech subjektů, tito jsou vůči němu v podřízeném postavení a nemohou tak ovlivnit obsah rozhodnutí. Veřejná moc se dělí na státní moc, kterou vykonává stát přímo prostřednictvím svých orgánů a tzv. zbývající veřejnou moc.³ I v případě moci soudní čl. 2 odst. 1 Ústavy předpokládá, že zdrojem veškeré moci je lid. Ve skutečnosti se ale lid na výkonu soudní moci podílí pouze prostřednictvím institutu přísedících.⁴

Soudní moc je podle čl. 81 Ústavy vykonávána jménem republiky *nezávislými soudy.*⁵ Zřejmě pro větší zdůraznění tohoto obecného požadavku, najdeme téměř obdobnou formulaci i v § 1 z. č. 6/2002, o soudech a soudcích (ZSS) a v čl. 36, odst. 1 LZPS. Přestože Ústava plně respektuje princip dělby moci, jedině v případě moci soudní zdůrazňuje její nezávislost.⁶ Ústavní soud ve svém nedávném nálezu sp. zn. Pl ÚS 12/10 k tomuto uvedl: *Princip nezávislého soudnictví je jednou z podstatných náležitostí demokratického právního státu (čl. 9 odst. 2 Ústavy). Požadavek nezávislé justice pramení ze dvou zdrojů: z neutrality*

² aktuální znění: úst. zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

³ usnesení Ústavního soudu ze dne 25. listopadu 1993, sp. zn. II. ÚS 75/93

⁴ KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině-I. díl. 2.* rozš. vydání. Plzeň: nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2009, s. 58 (čl. 2).

⁵ aktuální znění: úst. zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁶ KLÍMA, *Komentář k Ústavě a Listině....*, s. 611 (čl. 81).

*soudců jako garance spravedlivého, nestranného a objektivního soudního řízení a ze zajištění práv a svobod jednotlivců soudcem odčleněným od politické moci.*⁷

Atribut nezávislosti nenáleží jen soustavě soudů jako celku, které mají být nezávislé na ostatních orgánech veřejné moci. Náleží také každému jednotlivému soudu, neboť ty mají být nezávislé i vůči sobě navzájem a článkem 82, odst. 1 Ústavy je tento princip doveden až na úroveň soudce jako jednotlivce.⁸

Otázka reálného naplňování principu nezávislosti moci soudní, zejména ve vztahu k moci výkonné, je během několika posledních let řešena poměrně často. Nejen v řízeních před Ústavním soudem, ale také prostřednictvím článků v odborných časopisech. JUDr. Sváček ve svém článku „Emancipace soudní moci“ např. uvádí, že ústavně garantovaná dělba moci není v České republice naplňována, ačkoliv máme vytvořen systém záruk pro nezávislou rozhodovací činnost, neboť vláda, potažmo ministerstvo spravedlnosti, uplatňuje silný vliv, když rozhoduje o množství finančních prostředků pro soudnictví, výši platu soudců, o počtech soudních zaměstnanců atd. Nepřímo také poukazuje na fakt, že moc soudní nemá svůj vrcholný reprezentativní orgán, což lze považovat za určitý „handicap“. V očích veřejnosti je tak mnohdy soudům „nadřízeno“ ministerstvo spravedlnosti, které je vnímáno jako subjekt odpovědný za výkon spravedlnosti.⁹ Za takový reprezentativní orgán nemůžeme považovat ani Soudcovskou unii, neboť se jedná pouze o občanské sdružení bez povinného členství pro soudce.

2.2 Soudce

2.2.1 Nezávislost soudce a její záruky

Normy upravující postavení soudce nalezneme v mnoha právních předpisech. Nejdůležitějším předpisem na zákonné úrovni je z. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích (ZSS), na který navazují další zákony a podzákonné předpisy. Základ je ale položen v předpise nejvyšší právní síly-Ústavě. Jak bylo již výše naznačeno, zásada nezávislosti moci soudní je dotazena až na úroveň jednotlivých soudců právě článkem 82 Ústavy, kde v odst. 1 je uvedeno, že *soudci jsou při výkonu své funkce nezávislí a jejich nestrannost nesmí nikdo ohrožovat.*¹⁰

Mezi pojmy nezávislosti a nestrannosti existuje vzájemná podmíněnost. Nezávislost v sobě zahrnuje aspekt vnitřní, vycházející z toho, že i soudce je „člověk“, který byl určitým

⁷ náleží Ústavního soudu ze dne 7. září 2010, sp. zn. Pl ÚS 12/10, bod 21

⁸ KLÍMA, *Komentář k Ústavě a Listině...*, str. 611-612 (čl. 81).

⁹ SVÁČEK, Jan. Emancipace soudní moci. *Soudce*, 2005, roč. 7, č. 1, s. 5.

¹⁰ aktuální znění: úst. zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

způsobem vychován, na věci si vytváří své názory atd. Tak aspekt vnější-nebýt závislý na vnějších vlivech. Nezávislost je potom předpokladem toho, aby byl soudce nestranný. Možná se na první pohled soudcova nezávislost jeví jako obrovská výhoda. Opak je však pravdou. Nejde totiž o privilegium, ale povinnost, která sebou zároveň nese nemalou odpovědnost.¹¹

Princip *nezávislosti soudce* se tedy vztahuje především k jeho rozhodovacímu procesu. Ten se však většinou odehrává niterní formou, v čemž bývá spatřován problematický aspekt soudcovské nezávislosti. Hlavní odpovědnost bude totiž vždy spočívat jen na soudci samotném. Přesto je potřebné vytvářet mechanismus podpůrných opatření, jejichž cílem není a ani nemůže být přímo garance nezávislosti soudce, právě s přihlédnutím k velkému významu osobní složky. Jejich smyslem je *vytvoření podmínek* pro plnou realizaci oné vnitřní nezávislosti soudce.¹² Takovýchto záruk je celá řada, kdy pro účely této práce je nepodstatné, jakými různými způsoby jsou tříděny. V následujícím výčtu jsou tedy uvedeny ty nejdůležitější záruky, z nichž některé budou rozebrány podrobněji.

1. Soudce je do funkce jmenován prezidentem republiky ([čl. 63, odst. 1, písm i) Ústavy, § 63 ZSS])

Tato pravomoc prezidenta patří mezi tzv. kontrasižované pravomoci. K platnosti rozhodnutí je tedy nutný spolupodpis předsedy vlády, nebo jím pověřeného člena vlády, čímž odpovědnost za takovéto rozhodnutí přebírá vláda.¹³ Samotné předpoklady pro to, kdo se může stát soudcem, upravuje § 60 ZSS. *Soudcem může být ustanoven pouze státní občan České republiky, který je bezúhonný a plně způsobilý k právním úkonům, který řádně ukončil vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu v oblasti práva na vysoké škole v České republice, složil justiční zkoušku, v den jmenování dosáhl věku 30 let, s ustanovením do funkce a přidělením k určitému soudu souhlasí a jehož zkušenosti a morální vlastnosti dávají záruku, že svou funkci bude řádně zastávat.*¹⁴ Je určitým paradoxem, když § 109 ZSS uvádí, že smyslem přípravné služby je odborně připravit justičního čekatele na výkon funkce soudce.¹⁵ Vedle toho ale Nejvyšší správní soud ve své judikatuře vyvodil, že pravomoc prezidenta jmenovat soudce a zákonné vymezení předpokladů pro funkci soudce v současné

¹¹ PIKNA, Pavol. O postavení soudců. *Právní rádce*, 1993, roč. 1, č. 7, s. 20.

¹² KOCOUREK, Jirí, ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích, zákon o státním zastupitelství komentář*. 2. dopl. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, s. 139-140 (§ 1).

¹³ PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda II. díl*. 2. rozš. vydání. Praha: nakladatelství Linde Praha a.s., 2008, s. 486.

¹⁴ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

podobě nezakládá právní nárok uchazeče na jmenování do funkce.¹⁶ Z mého pohledu tak vzniká naprosto absurdní situace, kdy se justiční čekatel připravuje na výkon funkce, u které není jisté, že do ní bude někdy jmenován. Výběrová řízení se už tak konají v delších časových intervalech. Počet zájemců zpravidla několikrát převyšuje počet obsazovaných míst. A ti, kteří zdárně projdou výběrovým řízením a splní všechny předpoklady nutné ke jmenování do funkce, do ní stejně nakonec být jmenováni nemusí?!

2. Soudce je jmenován bez časového omezení (§ 61 ZSS) a jeho funkce může zaniknout jen ze zákonem stanovených důvodů (§ 94 ZSS)

Pokud se týká pracovního vztahu soudce, platí podle § 84, odst. 4 ZSS, že *nestanoví-li tento zákon nebo zvl. právní předpis něco jiného, použijí se na pracovní vztah soudce přiměřeně ustanovení zákoníku práce a dalších pracovněprávních předpisů*.¹⁷ V podstatě jde o pracovní poměr upravený v zákoníku práce, modifikovaný zvláštnostmi podle ZSS. Typickým příkladem, kdy jsou ustanovení zákoníku práce vyloučena zcela, jsou důvody zániku funkce soudce.¹⁸ Podíváme-li se však do § 94, odst. 1, písm. a) ZSS zjistíme, že funkční období není zcela neomezené. Jmenování bez časového omezení je obvykle chápáno tak, že pokud na straně soudce nedojde k pozbytí předpokladů pro výkon funkce, rozhodnutí kárného senátu o odvolání z funkce, není odsouzen pro úmyslný trestný čin, případně k nepodmíněnému trestu odnětí svobody pro nedbalostní trestný čin, nebo se funkce sám nevzdá, bude jeho pracovní vztah trvat do stanovené věkové hranice.¹⁹

3. Funkce soudce je neslučitelná s jinými funkcemi nebo výdělečnými činnostmi ([čl. 82, odst. 3 Ústavy, § 74, odst. 2 ZSS, § 85 ZSS])

Přímo z Ústavy vyplývá neslučitelnost funkce soudce s funkcemi prezidenta, člena parlamentu a s jakoukoliv jinou funkcí ve veřejné správě. Čl. 82, odst. 3 Ústavy v dalším odkazuje na zákon, kterým je samozřejmě ZSS. Ten ve svém § 74 doplňuje, že funkce soudce není slučitelná s jakoukoliv jinou funkcí ve veřejné správě, *s výjimkou funkce předsedy či místopředsedy soudu*.²⁰ Veřejná správa je tvořena státní správou a samosprávou. Předsedové a místopředsedové soudů jsou potom orgány státní správy soudů (§ 119, odst. 2 ZSS). A přestože byl § 74, odst. 3 ZSS, který dokonce výslovně uváděl, že funkce předsedy a

¹⁶ LANGER, Petr. Ještě jednou k problematice jmenování soudců, tentokrát ve světle rozsudku Nejvyššího správního soudu. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 13, s. 487.

¹⁷ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸ KOCOUREK, Jiří, ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích...*, s. 283-289 (§ 84).

¹⁹ Tamtéž, s. 306 (§ 94).

²⁰ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

místopředsedy se za funkci ve veřejné správě nepovažuje, zrušen nálezem sp. zn. 7/02, rozpor mezi Ústavou a ZSS nadále přetrvává. Vždyť Ústava jako předpis nejvyšší právní síly nepamatuje na žádné výjimky z neslučitelnosti s jinou funkcí ve veřejné správě!²¹ Dále se na něj vztahuje obecný zákaz vykonávat jinou výdělečnou činnost, s výjimkou správy vlastního majetku, činnosti vědecké, pedagogické, literární, publicistické, umělecké a činnosti v poradních orgánech ministerstva, vlády, orgánech komor parlamentu, za předpokladu, že touto činností nenarušuje důstojnost soudcovské funkce nebo neohrožuje důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudu (§ 85 ZSS).²²

4. Možnost zahájit a vést proti soudci trestní stíhání je podmíněna souhlasem prezidenta republiky (§ 76 ZSS)

Pro činy spáchané při výkonu funkce soudce nebo v souvislosti s výkonem této funkce, lze soudce trestně stíhat nebo vzít do vazby jen se souhlasem prezidenta republiky (§ 76, odst. 1 ZSS). Terminologií trestního práva se jedná o exempci procesní, tedy soudce není beztrestný, pouze jeho trestní stíhání je vázáno na souhlas prezidenta. A exempci pouze částečnou, neboť souhlas není vyžadován pro veškeré trestné činy jím spáchané, ale pouze ty, jež byly spáchány při výkonu nebo v souvislosti s výkonem funkce soudce, např. trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby (§ 329), maření úkolu úřední osoby z nedbalosti (§ 330), přijetí úplatku (§ 332).²³ Z. č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním upravuje důvody nepřípustnosti trestního stíhání v § 11, mezi kterými v odst. 1, písm. c) uvádí i odepření udělení souhlasu, který je podle zákona k trestnímu stíhání vyžadován.²⁴

5. Institut vyloučení soudce v konkrétní věci pro jeho podjatost

Nestrannost soudce při rozhodování v konkrétním soudním řízení je zajišťována procesními předpisy (§ 14 o.s.ř., §§ 30-31a t. ř., §§ 8-10 s.ř.s.). Soudce je z projednávání a rozhodování věci vyloučen, je-li pro jeho vztah k věci, která je předmětem řízení, účastníkům řízení nebo jejich zástupcům, *důvod pochybovat* o jeho nepodjatosti.²⁵

²¹ ŠTASTNÝ, Aleš. Úvaha nad novelizací zákona o soudech a soudcích. *Soudce*, 2003, roč. 5, č. 6, s. 6-7.

²² aktuální znění: z. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

²³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2007, s. 69.

²⁴ aktuální znění: zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů

²⁵ KLÍMA, *Komentář k Ústavě a Listině...*, s. 625 (čl. 82).

6. Respektování principu zákonného soudce (čl. 38, odst. 1 LZPS)
7. Soudce je při svém rozhodování vázán pouze zákonem a je povinen vykládat zákony podle svého nejlepšího vědomí a svědomí (§ 79 ZSS)
8. Zákonný zákaz ohrožování nezávislosti či nestrannosti soudce (čl. 82, odst. 1 Ústavy, § 79, odst. 2 ZSS)
9. Vyvození odpovědnosti soudce pro porušení jeho soudcovských povinností je možné pouze v zákonem upraveném řízení nezávislým kárným soudem (§ 86 an ZSS).
10. Odvolání soudce z funkce je možné jen na základě rozhodnutí kárného soudu
11. Hmotné zabezpečení soudců a platové poměry upravuje zvl. zákon (§ 75, odst. 1 ZSS)
12. Princip veřejnosti soudního řízení (čl. 38, odst. 2 LZPS, § 6, odst. 1 ZSS)
13. Stanovení zvl. podmínek pro odpovědnost za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím o vazbě, trestu, ochranném opatření, nesprávným úředním postupem, včetně zvl. podmínek pro regresní náhradu na soudci (§ 78 ZSS)

Výše uvedený výčet není výčtem taxativním. Nicméně i tak je z něj zcela zřejmé, že právní úprava kárné odpovědnosti soudce v systému záruk zaujímá své nezanedbatelné místo.

2.2.2 Osobnost soudce

Úvahy o tom, jaký by měl být ideální soudce, se objevují v každé době. Ale stejně, jako se mění společenské a historické okolnosti, mění se i požadavky na soudce kladené. Nepochybně o osobě soudce panovala v období před rokem 1991 jiná politická představa, než je tomu například dnes. Využívání poznatků psychologie při výběru vhodného kandidáta na určitou pozici je stále častější praxí. Zdaleka tedy nejde jen o oblast soudnictví. Cílem využití psychologie v jiných odvětvích, je pak *dosažení souladu mezi nároky na povolání a osobními předpoklady pracovníků.*²⁶

Osobností soudce a psychologickými aspekty jeho výběru a výcviku se zabývá soudní psychologie, kterou podle Neumannovy klasifikace řadíme mezi forenzně psychologické disciplíny.²⁷ Pro forenzní psychologii, jako aplikovanou psychologickou disciplínu, je příznačné využívání poznatků základních psychologických disciplín v praxi, v oboru práva.²⁸ Ale zatímco právo je vědou exaktní a za nejvhodnější formu považuje jasně formulovaný

²⁶ NETÍK, Karel. *Psychologie v právu*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1997, s. 116.

²⁷ Tamtéž, s. 3-4.

²⁸ HOUBOVÁ, Drahomíra a kol. *Psychologie pro právníky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 17.

výčet vlastností soudce, psychologie takovou vědou není, neboť zkoumá proměnlivou lidskou psychiku. Nemůže proto vyčerpávajícím způsobem určit vhodné a nevhodné znaky.²⁹

Michal Lakatoš publikoval článek, ve kterém uvedl, že základní institucionální předpoklady pro funkční soudnictví v České republice byly již vytvořeny. Pro jeho další vývoj ale za rozhodující považoval osobu soudce.³⁰ Ke stejnému závěru zřejmě dospěl i ministr spravedlnosti, který v roce 2000 zadal Janu Vůjtěchovi a jeho pracovní skupině úkol sestavit profesiogram soudce, jehož poznatky by byly využitelné při výběru justičních čekatelů. Hlavní myšlenkou této studie bylo, že uchazeči o místo soudce, vybraní na základě parametrů profilu osvědčeného soudce, mají větší naději na úspěch, než kdyby byli vybráni jinak.³¹ Pracovní skupina dovodila následující žádané osobnostní faktory:

1. Základní osobnostní faktory:

A) Kardinální faktory:

- Charakter-odpovědnost, poctivost, svědomitost
- Inteligence-bystrost, chápavost, dobrý úsudek
- Sebekontrola-silná vůle, společenská preciznost
- Soběstačnost-schopnost samostatně rozhodovat
- Stabilita osobnosti-zralost, pohodovost, stálost

B) Další významné faktory:

- Sebejistota, sebedůvěra
- Nikoliv sklon k napjaté dráždivosti bez racionálního důvodu
- Nikoliv sklon k podezíravosti
- Nikoliv bohémství
- Nikoliv plachost

C) Podružné faktory:

- Spíše dominance, asertivita, přímost
- Spíše tvrdost, houževnatost, realističnost
- Spíše lehký konzervatismus
- Spíše rezervovanost

2. Podpůrné, kumulované faktory:

- Úzkostnost je diskvalifikující prvek osobnosti

²⁹ ZÁHORSKÁ, Jindřiška, ZÁHORSKÝ, David. Soudce je také člověk. *Soudce*, 2001, roč. 3, č. 7, s. 6.

³⁰ LAKATOŠ, Michal. Úroveň soudnictví určují soudci. *Trend: politiky, vědy, kultury, společnosti*, 1995, roč. 2, č. 4, s. 13-14.

³¹ VŮJTĚCH, Jan a kol. *Profesiogram soudce a státního zástupce*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002, s. 15.

- Extroverze a introverze je irelevantní
- Duchovní nezávislost je pozitivní prvek
- Rozhodnost, dispozice pro řízení a organizaci práce a úroveň společenského vystupování jsou významné složky
- Významné je i negativní působení osobních problémů³²

V žádném případě nechci studii jakkoliv zlehčovat, ale domnívám se, že závěry ohledně vlastností ideálního soudce nebyly překvapivé. Každého totiž přirozeně napadne, že by soudce měl být schopen samostatně rozhodovat, být svědomitý a dodržovat morální zásady. Také souhlasím s názorem, že mezi osobností soudce, kvalitou soudnictví a míněním veřejnosti existuje určitá souvislost. Zejména mezi prvními dvěma. Ohledně mínění veřejnosti jsem již skeptická, protože ačkoliv jsou soudci stále obecně řazeni do vyšších společenských tříd, bývají také velmi kritizováni z mnoha různých důvodů. Počínaje údajně neprovedenou obměnou po roce 1991, nepřiměřeně dlouhými řízeními, vysokými platy a konče rozhodnutími, která nejsou účastníky řízení vnímána jako spravedlivá.³³ Vezmu-li v úvahu význam funkce soudce v demokratickém právním státě a činnosti, které musí ovládat, jako čtení stovek stran spisových materiálů, vedení řízení či umění komunikovat, je zřejmé, že v tomto povolání neobstojí kdekdo.³⁴ Proto chápu snahu zohledňovat psychologické aspekty povolání už při výběru justičních čekatelů. Na druhou stranu nejsem psycholog a nejsem schopna objektivně posoudit, jaká je efektivita psychologicko-diagnostického vyšetření, a to zejména u mladých lidí, kterými zájemci o místa justičních čekatelů většinou jsou, neboť osobnost člověka ovlivňují i životní zkušenosti.

Psychologicko-diagnostická vyšetření uchazečů o místa justičních čekatelů jsou v České republice prováděna od roku 1992. První krátkou zmínku o takovém vyšetření najdeme v instrukci Ministerstva spravedlnosti čj. 125/92-Inst., ze dne 4. prosince 1992, o odborné přípravě justičních čekatelů, podle které *psychologické vyšetření* uchazeče tehdy zabezpečoval krajský soud (§ 4).³⁵ Výběrové řízení dnes probíhá ve stanovených etapách, mezi něž patří i *psychologicko-diagnostické vyšetření*. Jeho cílem je posouzení vlastností a dalších osobnostních předpokladů uchazeče pro výkon funkce soudce tzv. osobnostní způsobilost. Vyšetření zajišťuje předseda krajského soudu a provádějí jej ministerstvem

³² Tamtéž, s. 167-169

³³ WAGNEROVÁ, Eliška. Postavení soudců v České republice. *Soudce*, 2002, roč. 4, č. 3, s. 10.

³⁴ HOUBOVÁ, Drahomíra a kol. *Psychologie pro právníky ...*, s. 121-122.

³⁵ historická verze: instrukce Ministerstva spravedlnosti čj. 125/92-Inst. Sb. instrukcí a sdělení, o odborné přípravě justičních čekatelů, účinná ke dni 1. ledna 1993

vybraná psychologická pracoviště. Výsledek vyšetření uchazeče se hodnotí stupni "doporučuje se", "doporučuje se s výhradou" a "nedoporučuje se" (§ 6).³⁶

V roce 2010 jsem absolvovala praxi na okresním soudě, kde jsem měla možnost hovořit se soudci i justičními čekateli. Jak jsem zjistila, problém nespočívá v nedostatečných odborných znalostech, ale je to právě psycholog, který „vyřadí“ nejvíce uchazečů. Záruku, že vybraní uchazeči v praxi obstojí, vám ale poskytnout nemůže. Předseda Krajského soudu v Hradci Králové Milan Bořek v roce 2003 v rozhovoru správně poznamenal, že do doby, než čekatel skutečně oblékne talár, můžeme se jen domnívat, že obstojí. A naopak je možné, že uchazeč, který nebyl vybrán díky psychologickým testům, by práci soudce skvěle zvládl.³⁷ Myslím si, že dokonalé řešení nebude existovat nikdy, souhlasím však s názorem Záhorské, že vyšetření by měla být ponechána jako součást výběrových řízení minimálně z toho důvodu, aby již na počátku byli vyloučeni jedinci, kteří trpí psychopatologickými či psychopatickými znaky.³⁸

³⁶ aktuální znění: vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 303/2002 Sb., o výběru, přijímání a odborné přípravě justičních a právních čekatelů a o odborné justiční zkoušce a odborné závěrečné zkoušce právních čekatelů, ve znění pozdějších předpisů

³⁷ BOŘEK, Milan. *Řada dnešních soudců by přes psychotesty neprošla* [online]. ejustice.cz, 1. duben 2004 [cit. 15. listopad 2010]. Dostupné na <<http://www.ejustice.cz/milan-borek-rada-dnesnich-soudcu-pres-psychotesty-neprosla>>.

³⁸ ZÁHORSKÁ, Jindřiška, ZÁHORSKÝ, David. Soudce je také člověk. *Soudce*, 2001, roč. 3, č. 7, s. 6.

3. Kárné provinění soudce

3.1 Charakter kárného provinění

Obecně platí, že je dovoleno vše, co není zákonem zakázáno a nikdo nesmí být nucen činit to, co zákon neukládá. Každý z nás tak má právo svobodně se rozhodnout, jak se bude chovat a jednat. Ovšem ne každé jednání, které může být někým subjektivně vnímáno jako protispolečenské, je zároveň protiprávní.³⁹

V právním řádu České republiky dnes není zakotven pouze jeden druh protiprávního jednání. Většinou je možná jejich klasifikace podle stupně závažnosti. Počínaje občanskoprávními delikty, přes kategorii správních deliktů až po nejzávažnější formu protiprávního jednání, kterými jsou trestné činy.⁴⁰ V takto naznačeném výčtu jsem zcela záměrně neuvedla kárné provinění soudce. Poměrně dlouhou dobu jsem totiž přemýšlela nad tím, jaká je jeho povaha a kam jej v systému protiprávních jednání správně zařadit.

Pro vyřešení této otázky považuji za vhodné vyjít z rozhodnutí kárných senátů. Kárný senát Vrchního soudu v Olomouci ve svém rozhodnutí sp. zn. 1 Ds 20/2006 konstatoval, že podle ustanovení § 25 z. č. 7/2002 Sb. se v kárném řízení, nestanoví-li zákon jinak nebo nevyplývá-li z povahy věci něco jiného, použijí přiměřeně ustanovení trestního řádu. Takto upravená analogie iuris⁴¹ ale nepředstavuje podklad pro řešení hmotněprávních otázek, tj. otázek základu kárné odpovědnosti soudce a jejich následků, na podkladě analogické aplikace trestního zákona. Při řešení hmotněprávních otázek je možno analogicky aplikovat z. č. 200/1990 Sb., o přestupcích., *neboť kárné provinění jako disciplinární delikt má blíže k přestupku, než trestnému činu.*⁴²

Svou povahou je tedy kárné provinění soudce **disciplinárním deliktem**, který je zpravidla chápán jako jednání (opomenutí) narušující disciplínu, tj. kázeň nebo pořádek uvnitř nějakého společenského organismu nebo společenské instituce. Disciplinární delikt má vnitro-organizační charakter. Jeho důsledky, včetně nejpřísnějších disciplinárních sankcí nemají externí účinky a může se ho dopustit jen osoba, která má určitý (právní) vztah k dané organizační struktuře.⁴³ Uvedenou definici lze vztáhnout i na kárné provinění soudce. Na druhou stranu se domnívám, že těžiště tohoto disciplinárního deliktu spočívá trochu jinde.

³⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 127-128.

⁴⁰ JELÍNEK: *Trestní právo hmotné...*, s. 127-128.

⁴¹ Intelektuální proces, který slouží k vyplňování tzv. mezer v právu, spočívající v aplikaci právní normy obsažené v jiném zákoně, event. v jiném právním odvětví či dokonce v právním řádu jako takovém. JELÍNEK: *Trestní právo hmotné...*, s. 53.

⁴² rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. ledna 2007, sp. zn. 1 Ds 20/2006

⁴³ SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 2. přeprac. vydání. Praha: ASPI- Wolters Kluwer, 2009, s. 205.

Právní úprava kárné odpovědnosti totiž neřeší pouze pořádek uvnitř společenské instituce. Jejím hlavním cílem je dosažení vyšších hodnot jako zajištění důstojnosti soudcovské funkce nebo důvěry veřejnosti v nezávislé, nestranné a odborné rozhodování soudu! Právě tímto nabývá charakter kárného provinění oproti jiným disciplinárním deliktům na důležitosti.

Funkce soudce je veřejností často vnímána jako povolání, které se od jiných profesí zásadně neliší. Dalo by se říci, že i ve mně určitým způsobem evokovalo problematiku pracovní kázně, což je samozřejmě pojem, který dnes již zákoník práce nepoužívá. Pojem pracovní kázně byl nahrazen spojením „porušení povinností vyplývajících z právních předpisů, vtahujících se k zaměstnancem vykonávané práci“. Obsahově se však o změnu nejedná. Je třeba si uvědomit, že i když soudce svou funkci vykonává v pracovním poměru, tento je značně modifikován ustanoveními zejména ZSS. Proto jednání, která by bylo možné kvalifikovat jako porušení „pracovní kázně“, např. požívání alkoholu v pracovní době, včetně možnosti vyvození důsledků z toho plynoucích, jsou postihována jako kárná provinění v rámci kárného řízení. Jiný závěr ani nelze vyvodit, neboť definitiva soudcovské funkce představuje jednu ze záruk jeho nezávislosti a funkce soudce může zaniknout jen ze zákonem stanovených důvodů.

Při své vlastní úvaze ohledně charakteru kárného provinění soudce a jeho zařazení v systému protiprávních jednání jsem došla k závěru, že je v podstatě nemožné jej někam jednoznačně zařadit. Neboť stejně jako soudní moc a soudce se vyznačují specifickým postavením, i kárné provinění si jako disciplinární delikt zachovává své zvláštní postavení mezi jinými protiprávními jednáními.

3.2 Historický vývoj pojmu kárného provinění

Počátky soudcovského disciplinárního práva na území České republiky lze spatřovat v období po roce 1848. Úprava disciplinární pravomoci nad veškerými soudními osobami ve státní službě byla nejdříve obsažena v císařském patentu ze dne 28. června 1850, č. 258 ř. z., který byl záhy nahrazen císařským patentem ze dne 3. května 1853, č. 81 ř. z.

Důležitým mezníkem se stala Prosincová ústava (státní základní zákon z 21. prosince 1867, č. 144 ř. z.), k níž byl 21. května 1868 schválen zákon č. 46 ř. z., o disciplinární pravomoci nad soudcovskými úředníky a o nedobrovolném přeložení na jiné místo nebo poslání do výslužby, který omezil působnost patentu z roku 1853 pouze na pomocné osoby soudní. Pokud některý ze soudních úředníků porušil povinnosti uložené zákonem nebo

příisahou, byl mu uložen disciplinární nebo pořádkový trest.⁴⁴ Tento zákon představoval komplexní úpravu procesního disciplinárního soudcovského práva téměř po dobu následujících sta let. Hmotněprávní úprava povinností soudce byla ale obsažena v celé řadě dalších zákonů.⁴⁵

V pořadí dalším předpisem, který upravoval kárná provinění soudců, byl z. č. 67/1950 Sb., o pracovních a platových poměrech soudců z povolání, prokurátorů a soudcovských čekatelů. Za kárné provinění bylo podle § 17 považováno úmyslné nebo nedbalostní porušení povinností soudce. Jako zvláštní forma kárného provinění potom bylo považováno jednání soudce, který by dosáhl svého ustanovení do funkce zatajením překážky nebo klamným předstíráním, že splnil všechny předepsané podmínky pro ustanovení do funkce.⁴⁶

V roce 1957 nastala změna a právní úprava kárné odpovědnosti soudců lidových a krajských soudů byla zahrnuta do zvláštního právního předpisu, kterým byl z. č. 37/1957 Sb., o kárné odpovědnosti soudců lidových a krajských soudů. Podle § 2 zmíněného zákona, mohli být soudci lidových a krajských soudů kárně stíháni pro porušení pracovní kázně, vážné závady v soudcovské práci způsobené úmyslně nebo hrubou nedbalostí, nebo pro chování nedůstojné jejich funkce. V odstavci třetím pak byla výslovně zakotvena nemožnost jejich stíhání pro vlastní rozhodování.⁴⁷

V návaznosti na novou Ústavu z roku 1960, byl přijat z. č. 142/1961 Sb., o kárné odpovědnosti soudců z povolání. Soudce tehdy mohl být kárně stíhán, vyskytly-li se v jeho soudcovské práci vážné závady, nebo choval-li se způsobem soudce nedůstojným a narušujícím vážnost jeho soudcovské funkce.⁴⁸

V dalším zákoně č. 412/1991 Sb., o kárné odpovědnosti soudců, bylo kárné provinění definováno v § 2 jako zaviněné porušení služebních povinností soudce nebo chování, jímž soudce narušuje důstojnost své funkce, nebo ohrožuje důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů. Takovéto jednání bylo považováno za *závažné kárné*

⁴⁴ SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Soudnictví (historie, současnost a perspektivy)*. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 148-149.

⁴⁵ MAZANEC, Michal. Soudcovská imunita a kárná odpovědnost soudců. *Právní rozhledy*, 1999, roč. 4, č. 9, s. 278.

⁴⁶ historická verze: zákon č. 67/1950 Sb., o pracovních a platových poměrech soudců z povolání, prokurátorů a soudcovských čekatelů, ve znění účinném ke dni 1. dubna 1950

⁴⁷ historická verze: zákon č. 37/1957 Sb., o kárné odpovědnosti soudců lidových a krajských soudů, ve znění účinném ke dni 29. července 1957

⁴⁸ historická verze: zákon č. 142/1961 Sb., o kárné odpovědnosti soudců z povolání, ve znění účinném ke dni 11. prosince 1961

provinění, jestliže vzhledem k povaze porušené povinnosti, způsobu jednání, míře zavinění, opakování nebo jiné přitěžující okolnosti byla jeho škodlivost zvýšena.⁴⁹

V roce 2002 byly v České republice přijaty dva zákony, a to z. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích a z. č. 7/2002 Sb., o kárném řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů. Vzhledem k tomu, že povinnosti soudce jsou podle důvodové zprávy k zákonu vymezeny detailně, rozhodl se zákonodárce ponechat definici kárného provinění soudce v obecnější rovině a dále nerozlišovat mezi kárným proviněním a závažným kárným proviněním.⁵⁰ Kárným proviněním je dle platné a účinné právní úpravy **zaviněné porušení povinností soudce, jakož i zaviněné chování nebo jednání, jímž soudce narušuje důstojnost soudcovské funkce nebo ohrožuje důvěru v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodování soudů.**⁵¹ Výraznější změnu představovala až novela z. č. 314/2008 Sb., která v § 87, odst. 2 zakotvila zcela novou skutkovou podstatu kárného provinění, a to kárné provinění soudního funkcionáře. *Kárným proviněním předsedy soudu, místopředsedy soudu, předsedy kolegia Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu je zaviněné porušení povinností spojených s funkcí předsedy soudu, místopředsedy soudu, předsedy kolegia Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu.*⁵²

Závěrem bych snad jen pro úplnost dodala, že v právním řádu České republiky je možné nalézt ještě další definici kárného provinění, platnou pro soudce Ústavního soudu. Podle § 133 z. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, se kárným proviněním rozumí jednání, jímž soudce snižuje vážnost a důstojnost své funkce nebo ohrožuje důvěru v nezávislé a nestranné rozhodování Ústavního soudu, jakož i jiné zaviněné porušení povinností soudce. Kárným proviněním je též jednání, které má znaky přestupku podle zvláštních právních předpisů.⁵³

3.3 Skutková podstata kárného provinění

Následující část je věnována rozboru jednotlivých znaků kárného provinění. Právní forma, která vyjadřuje souhrn objektivních a subjektivních znaků deliktního jednání, je označována jako skutková podstata. Mezi obligatorní znaky skutkové podstaty patří subjekt,

⁴⁹ historická verze: zákon č. 412/1991 Sb., o kárné odpovědnosti soudců, ve znění účinném ke dni 1. prosince 1991

⁵⁰ důvodová zpráva k z. č. 6/2002 Sb., sněmovní tisk č. 878/0

⁵¹ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

⁵² aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

⁵³ aktuální znění: zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

subjektivní stránka, objekt, objektivní stránka a dále protiprávnost, která se dovozuje z právního řádu jako celku.⁵⁴

3.3.1 Subjekt kárného provinění

Odpověď na otázku, kdo je subjektem kárného provinění soudce, tedy kdo se ho může dopustit a následně s ním může být vedeno kárné řízení se všemi důsledky z toho plynoucími, je jednoduchá. Pouze soudce. Co už ale na první pohled nemusí být vždy zřejmé, je, že subjektem kárného provinění podle zákona o soudech a soudcích může být jen soudce obecného soudu. Soustava obecných soudů je v České republice tvořena Nejvyšším soudem, Nejvyšším správním soudem, vrchními soudy, krajskými soudy a okresními soudy (čl. 91, odst. 1 Ústavy).⁵⁵

ZSS ve svém § 60 uvádí, že soudce je do své funkce „*ustanovován*“. Použitý termín v sobě zahrnuje několik postupných kroků k tomu, aby funkce soudce vznikla a ten mohl následně v souladu se zákonem vykonávat rozhodovací činnost. Těmito fázemi jsou:⁵⁶

- a) Posouzení, zda jsou či nejsou u konkrétní osoby splněny předpoklady pro zastávání soudcovské funkce (§ 60 ZSS)

Soudcem může být ustanoven pouze *státní občan České republiky*, kdy podmínky jeho nabývání a pozbývání upravuje z. č. 40/1993 Sb. Musí mít *plnou způsobilost k právním úkonům* ve smyslu obecné právní úpravy obsažené v § 8 OZ, *v den ustanovení do funkce* dosáhnout věku *30 let* a být *bezúhonný*. Pod pojmem bezúhonnosti je třeba rozumět bezúhonnost ve smyslu trestněprávním. Pro funkci soudce je proto naprosto irelevantní, jestliže byla osoba postižena např. za přestupek nebo za kárné provinění.⁵⁷ Bezúhonnost je v § 60, odst. 2 ZSS vymezena negativně. Podle citovaného ustanovení podmínku bezúhonnosti totiž nesplňuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen za trestný čin, jestliže se na něj podle zvláštního právního předpisu nebo rozhodnutí prezidenta republiky nehledí, jako by nebyl odsouzen.⁵⁸

Jeho zkušenosti a morální vlastnosti skýtají záruku, že bude funkci vykonávat řádně. Uvedené je dnes zjišťováno prostřednictvím psychologicko-diagnostických vyšetření při výběru justičních čekatelů.

⁵⁴ JELÍNEK: *Trestní právo hmotné...*, s. 142-146.

⁵⁵ aktuální znění: úst. zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁶ KOCOUREK, Jiří, ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích...*, s. 224 (§ 60).

⁵⁷ KOCOUREK, Jiří, ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích...*, s. 224-227 (§ 60).

⁵⁸ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

Dalším požadavkem je jeho *souhlas s přidělením k určitému soudu*. Forma tohoto souhlasu není zákonem předepsána, přípustná je tedy i ústní forma. Nicméně písemnou formu lze jen doporučit.⁵⁹

Uchazeč musí splňovat požadavek *vysokoškolského, řádně ukončeného vzdělání v magisterském studijním programu v oblasti práva na vysoké škole v České republice a musí složit odbornou justiční zkoušku*. Jejím účelem je ověřit, zda má uchazeč potřebné znalosti a je náležitě odborně připraven k výkonu funkce soudce (§ 114 ZSS).⁶⁰ Podrobnosti ohledně zkoušky obsahuje vyhláška č. 303/2002 Sb., o výběru, přijímání a odborné přípravě justičních a právních čekatelů a o odborné justiční zkoušce a odborné závěrečné zkoušce právních čekatelů v § 14 an.

b) Jmenování do funkce soudce

Soudci jsou do funkce jmenováni prezidentem republiky bez časového omezení a své funkce se ujímají složením slibu (čl. 93, odst. 1 Ústavy).⁶¹ Způsob výběru kandidátů na jmenování do funkce probíhá na základě ustálené praxe. Předsedové krajských soudů, v jejichž obvodě by měli budoucí soudci vykonávat svou funkci, vybírají z justičních čekatelů, kteří splňují podmínky a složili justiční zkoušku. Své návrhy překládají ministru spravedlnosti, který je poté předkládá k přezkoumání Kanceláři prezidenta republiky.⁶²

Zde bych ráda navázala na to, co již bylo ke jmenování soudce uvedeno v první kapitole v rámci záruk soudcovské nezávislosti. Na jmenování do funkce soudce neexistuje právní nárok, tedy, i když jsou splněny všechny zákonem stanovené podmínky. K možnosti přezkumu takového rozhodnutí prezidenta „nejmenovat do funkce soudce“ se Nejvyšší správní soud vyjádřil ve svém rozhodnutí sp. zn. 4 Aps 3/2005-35 ze dne 27. dubna 2006. Správní soudnictví je spojováno s ochranou veřejných subjektivních práv, tedy práv osob založených právními normami, která se projevují jako oprávnění subjektů chovat se právem předpokládaný způsobem. Veřejná subjektivní práva jsou pak založena normami veřejného objektivního práva a směřují k realizaci obsahu zákonů ve sféře veřejnomocenských pravomocí. Městský soud v Praze žalobu odmítl pro nedostatek své pravomoci, neboť došel k závěru, že rozhodnutí prezidenta podle čl. 63, odst. 1, písm. i) Ústavy *není* rozhodnutím o veřejném subjektivním právu uchazeče. S tímto se Nejvyšší správní soud neztotožnil. Protože i když z dikce § 60 ZSS nedovodíme právní nárok uchazeče na jmenování do funkce soudce,

⁵⁹ KOCOUREK, Jiří, ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích*..., s. 230-231 (§ 60).

⁶⁰ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

⁶¹ aktuální znění: úst. zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁶² KOCOUREK, Jiří, ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích*..., s. 242 (§ 63).

rozhodnutí prezidenta spadá mezi kontrasignovaná rozhodnutí a za ta *nese odpovědnost vláda*. Právní moc jmenovat soudce je tedy realizována prostřednictvím správního aktu, prezident zde vystupuje jako správní orgán sui genesis, jako reprezentant *moci výkonné* a dopadům takového rozhodnutí musí být proto poskytována stejná ochrana, jako jiným aktům správních úřadů.⁶³

c) Složení soudcovského slibu

Soudce se své funkce ujímá složením slibu, který skládá do rukou prezidenta republiky (§ 62, odst. 3 ZSS).⁶⁴ Soudce slibuje na svou čest a svědomí, že se bude řídit právním řádem České republiky, že jej bude vykládat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a že v souladu s ním bude rozhodovat nezávisle, nestranně a spravedlivě (§ 62, odst. 1).⁶⁵ Zatímco v soudcovském slibu soudce slibuje, že se bude řídit *právním řádem* České republiky, v čl. 95, odst. 1 Ústavy je stanoveno, že soudce je vázán pouze *zákonem* a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu a je oprávněn posoudit soulad jiného právního předpisu se zákonem nebo s takovou mezinárodní smlouvou.⁶⁶ Uvedené přivádí k úvaze, zda soudce neslibuje, že se bude řídit i tím, čím není dle Ústavy vázán. Navíc když odmítnutí složení slibu nebo jeho složení s výhradou znamená, že se na něj hledí, jako by nebyl jmenován (§ 62, odst. 4 ZSS).⁶⁷ Východisko lze najít v teorii právní nauky o absolutní a relativní právní síle právních norem. Soudce se nemůže slibem vzdát svého práva na posouzení souladu nižšího právního předpisu se zákonem. V opačném případě by se totiž jednalo o závažný zásah do nezávislosti moci soudní a došlo by k oslabení práva občanů na soudní ochranu.⁶⁸

Filip Melzer k tomuto uvádí, že *právo* zahrnuje kromě právních norem i právní principy a dále i hodnoty, na kterých právní normy spočívají. Samotný pojem *právní normy*, jako pravidla chování, však nemůžeme ztotožňovat s pojmem právního předpisu, a to ani jeho jazykovým významem. Chce-li zákonodárce vyjádřit svou vůli, činí tak prostřednictvím jazykového projevu ve formě právního předpisu a právní norma, je až myšlenkou obsaženou v tomto projevu. Právní norma je tedy výsledkem nalézání práva, nikoliv jeho východiskem. Melzer také upozornil na problematiku vztah právní normy a právního předpisu v souvislosti

⁶³ rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 27. dubna 2006, sp. zn. 4 Aps 3/2005-35

⁶⁴ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁵ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁶ aktuální znění: úst. zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁷ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁸ JANSÁ, Miroslav. Řád či zákon? Nový slib v novém zákoně o soudech a soudcích. *Soudce*, 2002, roč. 4, č. 4, s. 11-12.

s čl. 95 Ústavy, kdy soudce aplikuje právní normy, je však vázán zákonem, který právní normou není.⁶⁹

Slib je sice předpokladem pro pokračování v procesu ustanovování do funkce, ale svou povahou jde jen o slavnostní prohlášení zákonem stanovenému subjektu. Porušení slibu pak není samostatným důvodem pro vyvození kárné odpovědnosti soudce. Proto nelze soudce kárně stíhat pro porušování slibu, aniž by zároveň neporušoval některou povinnost s funkcí soudce spojenou a zároveň obsaženou ve slibu.⁷⁰ Takto to možná vypadá, že mezi slibem a povinnostmi soudce panují značné rozdíly, nicméně ponechám-li stranou problém vázanosti soudce zákonem či právním řádem, jehož řešení bylo naznačeno výše, ze srovnání znění § 62, odst. 1 ZSS se zněním § 79 ZSS, kterým začíná výčet nejdůležitějších povinností soudce, pro mne osobně jednoznačně vyplývá závěr, že slib de facto představuje soudcovskou povinnost, neboť s výjimkou jediného slova, jsou dikce totožné.

d) Přidělení soudce k výkonu funkce ke konkrétnímu soudu (§ 67 ZSS)

Po složení slibu ministr spravedlnosti přidělí soudce na základě jeho předchozího souhlasu k výkonu funkce k určitému okresnímu soudu, nestanoví-li zvláštní předpis jinak.⁷¹ Může se stát, že soudce svůj dříve udělený souhlas odvolá. V takovém případě je nutné, aby byla jeho vůle vyjádřena jednoznačně vzhledem k závažnosti důsledků tohoto úkonu, protože na soudce se hledí, jako by nebyl jmenován.⁷²

Podrobným rozbořem procesu ustanovování soudce do funkce, chci poukázat na důležitou skutečnost. Soudce se sice po jmenování prezidentem své funkce ujímá složením slibu, nicméně toto ještě nepředstavuje dostatečný právní základ pro samotný výkon funkce. Tím je až okamžik vzniku pracovního poměru, který je spojen se dnem nástupu do funkce, určeném v rozhodnutí ministra spravedlnosti.⁷³ Je nutné si uvědomit, že i když soudce do doby nástupu do funkce nevykonává vlastní rozhodovací činnost u konkrétního soudu, patří již k soudcovskému stavu a podle toho se také musí chovat.⁷⁴ Není tak vyloučeno, že i v mezidobí od vzniku jeho funkce do nástupu do funkce na soud se dopustí takového jednání, které může být posouzeno jako kárné provinění. Domnívám se však, že v praxi tato

⁶⁹ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 40-44.

⁷⁰ KOCOUREK, Jiří, ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích...*, s. 241 (§ 62).

⁷¹ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

⁷² KOCOUREK, Jiří, ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích...*, s. 247-251 (§ 67).

⁷³ KOCOUREK, Jiří, ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích...*, s. 284 (§ 84).

⁷⁴ SLÁDEČEK, Vladimír, MIKULE, Vladimír, SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 765 (čl. 93 Ústavy).

konstrukce nemá častého uplatnění. Pokud totiž soudce nevykonává vlastní rozhodovací činnost, nemůže se dopustit nečinnosti nebo působit zaviněné průtahy v přidělených věcech, což jsou nejčastější důvody pro zahájení kárného řízení. Navíc zákon přesně vymezuje okruh osob, které jsou aktivně legitimovány k návrhu na zahájení kárného řízení. Tito se o pochybeních dozvídají nejčastěji z prověrek prováděných u soudu. Předpokládám tedy, že by se jednání muselo vyznačovat i vyšší mírou závažnosti. Takovou, aby se o něm vůbec osoby oprávněné zahájit kárné řízení dozvěděly.

3.3.2 Subjektivní stránka kárného provinění

Podmínkou kárné odpovědnosti soudce je, aby porušení povinnosti nebo kvalifikované chování či jednání bylo zaviněné.⁷⁵ Komentář k ustanovení § 87 ZSS odkazuje při posuzování míry zavinění na ustanovení § 15 a § 16 TZ. V rozhodnutí kárného senátu Vrchního soudu v Olomouci, sp. zn. 1 Ds 20/2006 je však uvedeno, že při výkladu zákonných znaků kárného provinění má být přihlíženo k právní úpravě nejbližší, neboť ZSS pojmy nedefinuje. S ohledem na výše popsaný charakter kárného provinění jako disciplinárního deliktu, který má blíže k přestupkům než trestným činům, vychází kárný soud v rovině základů kárné odpovědnosti z ustanovení § 3 a § 4, odst. 1 a 2 z. č. 200/1990 Sb., o přestupcích.⁷⁶ Z mého pohledu se nejedná až o tak zásadní problém, protože teorie správního práva i trestního práva hmotného přistupují k výkladu pojmu zavinění shodně.

K pojmu zavinění u kárného provinění soudce se vyjádřil i Nejvyšší soud. Zavinění popsal jako *vnitřní, psychický stav kárně obviněného soudce k podstatným složkám kárného provinění*.⁷⁷

Zavinění, a to úmyslné i nedbalostní je vybudováno na složce vědění a složce vůle. Vědění zahrnuje *vnímání* člověka, to je odraz předmětů, jevů a procesů ve smyslových orgánech člověka, jakož i *představu* předmětů a jevů, které vnímal dříve, nebo ke kterým dospěl svým úsudkem na základě znalostí a zkušeností.⁷⁸ Složka vůle potom zahrnuje především *chtění* nebo *srozumění* (u úmyslného uvážení).⁷⁹ Platná právní úprava je založena na bipartici zavinění a rozlišuje dvě formy zavinění-úmysl a nedbalost. Zatímco úmysl obsahuje jak složku vědění, tak složku volní, nedbalost obsahuje jen složku vědění.⁸⁰ Na

⁷⁵ KOCOUREK, Jiří, ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích...*, s. 292 (§ 87).

⁷⁶ rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. ledna 2007, sp. zn. 1 Ds 20/2006

⁷⁷ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2001, sp. zn. Skno 8/2001

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2001, sp. zn. Skno 8/2001

⁸⁰ HERCZEG, Jiří. Zavinění a omyl v novém trestním kodexu. In JELÍNEK, Jiří (ed). *O novém trestním zákoníku*. Praha: Leges, 2009, s. 31.

rozdíl od teorie trestního práva dovedl Nejvyšší soud volní složku, spočívající ve spoléhání bez přiměřených důvodů, že k porušení či ohrožení zájmů chráněných zákonem dojde, také u vědomě nedbalostního zavinění.⁸¹

O úmysl přímý se jedná tehdy, jestliže osoba *chtěla* svým jednáním porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem. O úmysl nepřímý se pak jedná, pokud *věděla*, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, a pro případ, že jej poruší nebo ohrozí, byla s tím *srozuměna* (§ 4, odst. 2 z. č. 200/1990 Sb., o přestupcích).⁸² Základní rozdíl mezi přímým a nepřímým úmyslem spočívá v odstupňování volní složky.⁸³ Srozumění má svou legální definici v § 15, odst. 2 TZ a rozumí se jím i smíření s tím, že způsobem uvedeným v zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem.⁸⁴ To znamená, že osoba, v našem případě kárně obviněný soudce, nepočítala s žádnou konkrétní okolností, která by následku, jež si představovala jako možný, mohla zabránit.⁸⁵

Nedbalostně jedná osoba tehdy, jestliže *věděla*, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, ale *bez přiměřených důvodů spoléhala* na to, že tento zájem neporuší nebo neohrozí (nedbalost vědomá). A dále ten, kdo *nevěděl*, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, *ač to vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět měl a mohl* (nedbalost nevědomá).⁸⁶ Zákon bohužel nedefinuje kritéria, podle kterých má být hodnocena přiměřenost důvodů. Obecně je za měřítko nedbalosti považováno zachování určité míry opatrnosti, ke které je jednotlivec v rámci okolností povinen (objektivní vymezení) a zároveň podle svých subjektivních možností schopen dodržovat (subjektivní vymezení).⁸⁷ Rozsah povinné opatrnosti vyplývá zpravidla z právních předpisů, technických norem, ale nejsou vyloučeny ani obecně uznávané zásady rozumné opatrnosti. Platí, že stejná míra opatrnosti je vyžadována od všech stejně. Jen v některých případech díky povolání osoby, například u lékařů, techniků provádějících stavební práce apod., může být vyžadována míra vyšší. Nicméně pro všechny, kteří by takové povolání vykonávali, potom platí stejná vyšší míra opatrnosti. Kdo zachová objektivní míru opatrnosti, nemůže jednat nedbalostně. Samotné porušení povinné míry opatrnosti ale nestačí k odpovědnosti za nedbalostní jednání. Je nutné zohlednit i míru opatrnosti, kterou je osoba schopna vynaložit v konkrétním případě

⁸¹ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2001, sp. zn. Skno 8/2001

⁸² aktuální znění: zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

⁸³ HORZINKOVÁ, Eva, KUČEROVÁ, Helena. *Zákon o přestupcích s komentářem a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 37 (§ 4).

⁸⁴ aktuální znění: zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁵ JELÍNEK: *Trestní právo hmotné...*, s. 218.

⁸⁶ aktuální znění: zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁷ JELÍNEK: *Trestní právo hmotné...*, s. 223.

s ohledem na její fyzické vlastnosti, psychické vlastnosti a okamžitý stav.⁸⁸ Při nevědomé nedbalosti zákon používá spojení „vědět měl a mohl“, čímž je vyjádřena nejen povinnost, ale i možnost předvídat.⁸⁹

Zákon hovoří o „zaviněném“ porušení povinností, aniž by blížeji specifikoval konkrétní formu zavinění. Pro naplnění skutkové podstaty kárného provinění soudce proto přichází v úvahu kterákoliv. Se zaviněním, jako obligatorním znakem skutkové podstaty, se kárný soud musí ve svém rozhodnutí vypořádat. Prostudovala jsem celou řadu rozhodnutí kárných soudů a zjistila, že způsoby, jakými tak kárné soudy činí, se různí. Je spíše méně rozhodnutí jako např. rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 1 Ds 14/2008, ve kterém kárný soud popsal subjektivní stránku následujícím způsobem: „...*Pokud tedy JUDr. K. nevěděla, že výše popsaný postup je způsobilý ohrozit důvěru v nezávislé a spravedlivé rozhodování soudů, potažmo pak odůvodnit její kárnou odpovědnost, pak s ohledem na možnost zjištění takového hodnocení v důsledku správné interpretace ustanovení § 42, odst. 2 zákona, zmíněných ústavních nálezů a stanoviska, obsaženého v dřívějším rozhodnutí kárného soudu, tak vědět měla a mohla.*⁹⁰ Pro čtenáře rozhodnutí je tak zcela jasné, že soudkyně se kárného provinění dopustila v nevědomé nedbalosti.

Častěji se však v rozhodnutí lze dočíst tohoto: „...*Kárný soud zjištěnou nečinnost kárně stíhané soudkyně pokládá za zaviněnou, protože soudkyně věděla, že v ust. § 158, odst. 4 o.s.ř. je jí uložena povinnost odeslat účastníkům (jejich zástupcům) rozhodnutí ve stanovených lhůtách a v ust. § 35, odst. 6 Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č.j. 505/2001-Org. požádat o prodloužení základní třicetidenní lhůty.*⁹¹ Vzhledem k tomu, že soudkyně podle názoru kárného soudu „věděla“ o povinnosti, kterou jí ukládá zákon, můžeme dovozovat, že se jednalo buďto o nepřímý úmysl nebo vědomou nedbalost. Kterou formu zavinění však dovodil kárný soud, není z rozhodnutí zcela zřejmé.

Viděla jsem celou řadu rozhodnutí a domnívám se, že jsem nenašla rozhodnutí, ve kterém by byl soudce uznán kárně vinným pro jednání spáchané v přímém úmyslu. Tuto skutečnost si vysvětluji zejména osobností soudce. Již uchazeči o místa justičních čekatelů podstupují psychologicko-diagnostická vyšetření a celkově jsou na osobu soudce kladeny nejpřísnější požadavky morálky a etiky právníckého povolání. Předpokládám tedy, že osoby se sklony k takovémuto jednání byly vyloučeny dříve. Ohledně zbylých forem si myslím, že

⁸⁸ JELÍNEK: *Trestní právo hmotné...*, s. 223-224.

⁸⁹ HORZINKOVÁ: *Zákon o přestupcích...*, s. 36 (§ 4).

⁹⁰ rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. února 2009, sp. zn. 1 Ds 14/2008

⁹¹ rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. dubna 2008, sp. zn. 1 Ds 4/2008

nejčastější je nedbalost, ať už vědomá či nevědomá, ale s poukazem na výše uvedený výňatek rozhodnutí kárného soudu nelze vyloučit ani nepřímý úmysl.

K existenci volní složky u vědomé nedbalosti, kterou Nejvyšší soud, na rozdíl od teorie trestního práva, dovedl i u vědomé nedbalosti bych uvedla následující. Někde v jádru sice vnímám náznak vůle, ale ten nepovažuji v oblasti trestního práva nebo správního trestání za dostatečný k tomu, abych konstatovala, že kromě úmyslu i vědomá nedbalost obsahuje obě složky. V případě kárného provinění soudce však není ojedinělé, že je soudce uznán kárně vinným za nedodržení lhůty stanovené pro vyhotovení rozhodnutí. Soudce má povinnost lhůtu respektovat, ale také má možnost v případě nutnosti požádat předsedu soudu o její prodloužení. Jestliže tedy o této možnosti ví a i přesto ji nevyužije, spatřuji v tom jakýsi negativní projev jeho vůle.

3.3.3 Objekt kárného provinění

S pomocí definice objektu trestného činu lze říci, že objektem kárného provinění soudce jsou společenské vztahy, ale zejména společenské zájmy a hodnoty, které zákon úpravou kárné odpovědnosti soudce chrání.⁹² Jeho vymezení obsahuje samozřejmě § 87 ZSS a také rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci jako soudu kárného, sp. zn. Ds 17/2003. Kárný soud uvedl, že v rovině kárné odpovědnosti soudce je kárným proviněním dotčen především *veřejný (obecný, společenský) zájem, jež je vyjádřen již ve skutkové podstatě kárného provinění tím, že za kárné provinění lze považovat pouze takové zaviněné porušení povinností soudce, resp. pouze takové jeho zaviněné chování nebo jednání, jímž soudce narušuje důstojnost soudcovské funkce nebo ohrožuje důvěru v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodování soudů.*⁹³

Výkon soudnictví je výkonem veřejné moci, proto je zcela nepřekvapivý závěr, že kárné provinění soudce se dotýká primárně veřejného zájmu, zájmu celé společnosti na řádném výkonu soudnictví. V konečném důsledku je však chráněn i soukromý zájem každého jednotlivce, který se na soudy obrátí s žádostí o poskytnutí ochrany jeho právům.

Velký sociologický slovník chápe „důvěru“ jako typ postoje a zároveň mezilidského vztahu, který vyvolává pocit jistoty plynoucí z přesvědčení, že partner komunikace (osoba, instituce) splní určitá očekávání.⁹⁴ K podobné charakteristice by asi došla většina lidí jen na

⁹² JELÍNEK: *Trestní právo hmotné...*, s. 150.

⁹³ rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 7. května 2008, sp. zn. Ds 17/2003

⁹⁴ PETRUSEK, Miloslav. *Velký sociologický slovník 1. díl*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1996, s. 221.

základě svého úsudku a životních zkušeností. Nicméně ono očekávání, o kterém slovník hovoří, se bohužel může jednat od jednotlivce od jednotlivce lišit.

Nejmenší problém spatřuji v důvěře v *odborné* rozhodování soudů. Veřejnost očekává, že soudci jsou osoby vzdělané a odborníky v právu na slovo vzatí. Pokud však jde o důvěru v *nezávislé* rozhodování soudů, předpokládám, že každý už někdy ve škole slyšel, že soudy mají být při výkonu své činnosti nezávislé. Nemyslím si ale, že by veřejnost bez práce médií zásadně vnímala zasahování do nezávislosti moci soudní ze strany jiných mocí ve státě nebo znala systém záruk nezávislosti soudce, přestože se na nich může podílet např. díky principu veřejnosti soudního řízení. Navíc soudci, který primárně nese odpovědnost za svou nezávislost, do hlavy také nevidí.

Zákonodárce byl zřejmě veden dobrým úmyslem, když zakotvil i důvěru ve *spravedlivé* rozhodování soudů. Spravedlnost je ale etickým problémem, který nelze definovat, nýbrž pociťovat až při konkrétním posouzení. *Aequum* je spravedlnost ve smyslu mravním. *Justum* pak ve smyslu právním. Vrcholem soudcovy práce by měla být spravedlnost-zákonnost, chápána pod kritériem ekvity.⁹⁵ Osobně se nemohu ubránit představě, že naše společnost bohužel není natolik morálně vyspělá, aby byl jednatel vždy schopen uznat svou prohru soudního sporu. Z mého pohledu je tedy důvěra ve *spravedlivé* rozhodování soudů v České republice trochu „science fiction“. Večeřa k tomuto uvádí, že legálně *spravedlivé* je to, co je v souladu s právem, hmotným i procesním. Znalost práva je však u populace na velmi nízké úrovni. Většina lidí tak vnímá rozhodnutí jako legálně *nespravedlivé* zejména proto, že soud nezohledňuje všechny okolnosti, nesprávně aplikuje právní normu nebo nedostatečně uvážil celý případ apod.⁹⁶

Nezávislost soudce stejně tak jako nezávislost soudní moci souvisí i s *nestranností* soudce a soudu. Pouze *nestranný* soud je způsobilý poskytovat skutečnou *spravedlnost* vždy a všem, přičemž jedním z prostředků zaručujících *nestrannost* soudu je soudcovská nezávislost. Splnění podmínky nezávislosti je nezbytné, aby soud mohl opřít svá rozhodnutí o svůj vlastní svobodný názor na fakta a jejich právní stránku, aniž by měl jakýkoliv závazek vůči stranám a veřejným orgánům, a aniž by jeho rozhodnutí podléhalo přezkoumání jiným orgánem, který by nebyl stejně nezávislým v uvedeném smyslu.⁹⁷

Za velmi důležitou považuji důvěru veřejnosti v *nestranné* rozhodování soudů, neboť existuje institut vyloučení soudce pro podjatost a jsou to účastníci řízení, kteří mají možnost

⁹⁵ VYKLICKÝ, Jan. Honor est praemium virtuos aneb Etika soudcovského jednání. *Soudce*, 2004, roč. 6, č. 11, s. 5.

⁹⁶ VEČEŘA, Miloš. *Spravedlnost v právu*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1997, s. 107-110.

⁹⁷ náleží Ústavního soudu ze dne 18. června 2002, sp. zn. Pl ÚS 7/02

vznést námitku podjatosti soudce (§ 15, odst. 1 o.s.ř.).⁹⁸ Právě oni mohou zjednat nápravu již v počáteční fázi řízení, aby v jeho průběhu měli skutečně možnost rovného uplatnění svých práv. Proto pokud někdo tvrdí, že nevěří v nestranné rozhodování soudu, může se stát, že část odpovědnosti za tento stav nese i on sám.

3.3.4 Objektivní stránka kárného provinění

Vrchní soud v Olomouci jako soud kárný ve svém rozhodnutí sp. zn. 1 Ds 24/2007 uvedl, že objektivní stránka kárného provinění podle § 87 ZSS sestává z obligatorních znaků (jednání, příčinná souvislost, následek) a nemůže být naplněna jen daností některého z nich.⁹⁹ Jejich bližšímu vymezení se však dále nevěnoval.

Jednání je *projev vůle ve vnějším světě*. Vůle řídí pohyb nebo zdržení se v pohybu, proto jednáním rozumíme nejen konání, ale i opomenutí konat. Vnější složkou je potom projev této vůle navenek. Často se hovoří o jednotě psychické a fyzické stránky jednání. Absence některé ze složek potom znamená, že nejde o jednání v právním smyslu. Jednáním nebude pohyb vynucený vnější silou, protože chybí složka vůle, stejně tak jako reflexní pohyby vyvolané křečí, ve spánku apod. Taktéž nebude jednáním ani pouhá myšlenka, pokud nebyla projevována zevním aktem směřujícím k jejímu uskutečnění.¹⁰⁰

Následkem rozumíme ohrožení nebo porušení hodnot, které jsou objektem kárného provinění soudce. Podle druhu následku lze pak deliktvní jednání obecně dělit na poruchová nebo ohrožovací.¹⁰¹

Posledním obligatorním znakem objektivní stránky kárného provinění je příčinný vztah mezi jednáním a následkem.¹⁰² Chybí-li příčinný vztah, nebude naplněna objektivní stránka, která je obligatorním znakem skutkové podstaty kárného provinění a nenastane tak kárná odpovědnost soudce. V trestním právu jsou používány teorie pro stanovení příčinného vztahu, o kterých se domnívám, že nejsou zcela nepoužitelné i pro jeho posuzování u kárného provinění soudce. První z nich je teorie podmínky, podle které je za příčinu považován každý jev, bez něhož by jiný jev nenastal, resp. nenastal způsobem, jakým nastal. Dalšími zásadami jsou teorie umělé izolace jevů, která redukuje zjištěné příčiny a následky pouze na příčiny a následky relevantní. Relevantní příčinou je protiprávní jednání popsané ve skutkové podstatě a relevantním následkem je následek rovněž popsáný ve skutkové podstatě. Těch může být

⁹⁸ aktuální znění: zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁹ rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3. března 2008, sp. zn. 1 Ds 24/2007

¹⁰⁰ JELÍNEK: *Trestní právo hmotné...*, s. 160.

¹⁰¹ JELÍNEK: *Trestní právo hmotné...*, s. 167.

¹⁰² Tamtéž, s. 173.

celá řada, proto další uplatňovanou zásadou je zásada gradace příčinné souvislosti. Různé příčiny mají totiž různý vliv na způsobení následku, proto je nutno odstupňovat jejich významnost. K vyvození odpovědnosti za deliktní jednání je potom hlavně nutné, aby vývoj příčinné souvislosti byl zahrnut zaviněním.¹⁰³

Objektivní stránka kárného provinění soudce je ve skutkové podstatě v § 87, odst. 1 ZSS popsána jako zaviněné *porušení povinnosti* soudce, jakož i *jiné zaviněné chování nebo jednání, jímž soudce narušuje důstojnost soudcovské funkce nebo ohrožuje důvěru v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodování soudů*.¹⁰⁴ Když jsem si poprvé přečetla § 87, odst. 1 ZSS nepřipadalo mi, že by použité formulace byly vyloženě nevhodné. Dnes už si tím nejsem zcela jista.

Skutková podstata kárného provinění je formulována jako ohrožovací delikt. To znamená, že k jejímu naplnění postačí, jestliže je zaviněné jednání způsobilé ohrozit důvěru veřejnosti, aniž by fakticky došlo k jejímu narušení. Z dikce § 87, odst. 1 ZSS mimo jiné vyplývá, že kárným proviněním může být i jiné zaviněné jednání nebo chování, jímž soudce *narušuje* důstojnost soudcovské funkce. Čistě teoreticky tak lze hovořit o poruchovém deliktu, neboť § 80, odst. 1 ZSS ukládá soudci povinnost zdržet se všeho, co by *mohlo* narušit důstojnost soudcovské funkce. Pokud tedy soudce způsobí svým jednáním již nebezpečí takového narušení, poruší tak povinnost mu uloženou zákonem a může tak naplnit skutkovou podstatu kárného provinění. Kromě toho se domnívám, že jiný následek, než ohrožení objektu kárného provinění stejně nepřichází v úvahu. Kárné soudy by se jinak ocitly v situaci, kdy by jen velmi obtížně prokazovaly, že jednáním soudce došlo k *narušení* důvěry veřejnosti.

Zatímco autoři komentáře k ZSS uvádějí, že porušení povinností spojených s výkonem soudcovské funkce je, prokáže-li se zavinění a má-li toto porušení odpovídající intenzitu, *kárným proviněním samo o sobě, aniž by bylo třeba zkoumat, zda toto porušení povinností má ještě další důsledky*.¹⁰⁵ V rozhodovací praxi kárných soudů naproti tomu jednoznačně převládá názor, že *za kárné provinění lze považovat pouze takové zaviněné porušení povinností soudce, resp. pouze takové jeho zaviněné chování nebo jednání, jímž soudce narušuje důstojnost soudcovské funkce nebo ohrožuje důvěru v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodování soudů*.¹⁰⁶ V rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 1 Ds 14/2008 k tomu dále uvedl. *Znění § 128, odst. 1 ZSS, podle kterého zjistí-li příslušný orgán*

¹⁰³ JELÍNEK: *Trestní právo hmotné...*, s. 173-176.

¹⁰⁴ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁵ KOCOUREK, Jiří, ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích...*, s. 291 (§ 87).

¹⁰⁶ rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 7. května 2008, sp. zn. Ds 17/2003

státní správy soudů, že soudce zaviněně porušil své povinnosti při výkonu své funkce nebo že chování soudce narušuje důstojnost soudcovské funkce nebo ohrožuje důvěru v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodování soudů, podá návrh na zahájení kárného řízení, by mohlo svádět k úvaze, že dostatečné pro vyvození kárné odpovědnosti soudce je již samotné jednání spočívající v tom, že soudce „zaviněně porušil své povinnosti při výkonu funkce“. V tomto směru však kárný soud nikdy neuvažoval, že by prostřednictvím ve své podstatě procesního ustanovení ZSS modifikoval obsah ustanovení § 87, odst. 1 téhož zákona, tj. rozšířil jeho dosah prostřednictvím skutkové podstaty kárného provinění vymezeného citovaným ustanovením.¹⁰⁷

Domnívám se, že z hlediska jazykového výkladu § 87, odst. 1 ZSS jsou přípustné varianty obě, nepodařilo se mi však zjistit, kterou z nich upřednostňoval zákonodárce. Na jednu stranu souhlasím s autory komentáře, že každé porušení povinnosti soudce by mělo zakládat kárné provinění. Dokonce bych se ani neobávala přetížení kárného soudu, který by musel projednávat sebemenší porušení povinnosti soudcem, neboť § 88a ZSS umožňuje, aby drobné poklesky byly řešeny výtkou. Na druhou stranu vidím rozumné vysvětlení i v přístupu kárných soudů. Mezi povinnostmi soudce § 80 odst. 1 ZSS uvádí, že soudce je povinen svou funkci vykonávat svědomitě a *při výkonu funkce a v občanském životě se zdržet všeho, co by mohlo narušit důstojnost soudcovské funkce nebo ohrozit důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů.*¹⁰⁸ Dalo by se tedy říci, že část věty v § 87, odst. 1 ZSS, která následuje po slově „jakož“, je zbytečná. Svou povahou totiž nejde o nic jiného, než o porušení povinnosti soudce, které je ve skutkové podstatě kárného provinění uvedeno na prvním místě.

Za podstatnou část v definici kárného provinění považuji onu počáteční, tedy že kárné provinění je zaviněným porušením povinností soudce. Význam zbylé části pak spatřuji zejména v tom, že takováto formulace lépe odpovídá obecné struktuře skutkové podstaty. Takto je totiž na první pohled zřejmý následek kárného provinění ve formě ohrožení i jeho objekt, tedy hodnota, na jejíž ochraně má společnost zájem.

Vzhledem k závažnosti problematiky kárné odpovědnosti soudce považují někteří autoři stávající formulaci kárného provinění za nevhodnou právě díky vysoké míře obecnosti a inspiraci hledají spíše v italském modelu. Za nejlepší tak považují podrobný výčet případů a provinění v zákoně, neboť jen ten může být pro soudce vodítkem, jak se v určitých situacích chovat. Jako příklady lze uvést porušení nezájatosti vůči stranám či neupozornění na svou podjatost při projednávání případu, nastal-li konflikt zájmu. Avšak i v italském modelu je

¹⁰⁷ rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. února 2009, sp. zn. 1 Ds 14/2008

¹⁰⁸ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

podrobný výčet zakončen obecnou charakteristikou „jakékoliv jiné zaviněné chování, jež může ohrozit důvěru v nestrannost a vážnost justice“.¹⁰⁹

Musím říct, že nejsem zastáncem výčtové metody. Při pohledu na uvedené italské příklady se mi zcela zřetelně vybavují povinnosti soudce vyjmenované v ZSS, takže takováto jednání by bez diskuze byla považována za kárné provinění soudce i podle české platné právní úpravy. Na základě rozhodnutí kárných soudů by samozřejmě bylo možné provést výčet nejčastějších pochybení soudců, který by byl doplněn o stávající obecnou definici kárného provinění. Z vlastní praxe však vím, že po přečtení takového ustanovení v hlavě zůstává „něco“ z výčtu a na obecnou charakteristiku se zapomíná, jako by byla méně důležitá. Navíc mám obavu, že by se soudci příliš upnuli, a to aniž by si to uvědomovali, na výslovně uvedená jednání a při hodnocení jiných svých jednání nebyli dostatečně opatrní.

Definice kárného provinění byla již popsána výše a je tedy zřejmá úzká vazba kárného provinění na povinnosti soudce. Funkci jakéhosi obecného výčtu základních povinností mají zřejmě plnit ustanovení § 79 - § 83 ZSS. Nicméně je nutno poznamenat, že v českém právním řádu neexistuje jediný ucelený výčet *všech* soudcovských povinností. Povinnosti soudce lze totiž najít ať už v Ústavě či Listině základních práv a svobod. Typicky pokud jde o ony stěžejní povinnosti, které jsou zároveň principy fungování moci soudní ve státě, jako je nezávislost, nestrannost soudce a jeho vázanost zákonem. Dále potom na jiných místech ZSS, např. v § 74 povinnost nevykonávat vedle funkce soudce jinou funkci s ní neslučitelnou nebo v § 85 zákaz vykonávat jinou výdělečnou činnost, až na stanovené výjimky. A v neposlední řadě i v jiných zákonech, kde se zpravidla jedná o konkrétnější projevy některé z povinností uvedených v Ústavě, LZPS nebo ZSS. Tím mám na mysli zejména ustanovení procesních předpisů, které stanoví lhůty pro vyhotovení rozhodnutí, pro rozhodnutí o vazbě, o předběžném opatření atd.

Mezi základní povinnosti soudce patří povinnost rozhodovat v přiměřených lhůtách bez průtahů, nestranně a spravedlivě, na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem (§ 79 ZSS). Povinnost vykonávat svou funkci svědomitě a při výkonu funkce i v občanském životě se zdržet všeho, co by mohlo narušit důstojnost soudcovské funkce, nebo ohrozit důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudu (§ 80, odst. 1 ZSS). Povinnost odmítnout jakýkoliv zásah či nátlak, jehož následkem by mohlo být narušení nezávislosti soudnictví. Povinnost nenechat se při výkonu své funkce ovlivnit zájmy politických stran, či veřejným míněním, vystupovat vůči stranám a účastníkům nezaujatě a bez předsudků,

¹⁰⁹ GIACORNO, Oberto. Soudcovská nezávislost v zemích středních a východní Evropy „Italský názor“. *Soudce*, 2000, roč. 2, č. 7, s. 16.

poskytovat jim a jejich zástupcům plnou možnost uplatnění jejich práv, pečlivě odůvodňovat rozhodnutí, zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, které se dozvěděl v souvislosti s výkonem funkce atd. (§§ 80-81 ZSS).¹¹⁰

3.3.5 Otázka přiměřené délky řízení

Z rozhodnutí kárných soudů jednoznačně vyplývá, že nejčastěji porušovanou povinností je **povinnost rozhodovat v přiměřených lhůtách a bez průtahů**.

Jen těžko si lze představit právní stát bez procesních záruk práva na spravedlivé řízení, které je zakotveno v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Toto právo nepředstavuje právo na úspěch ve věci, ale právo na zachování zásad řízení zakotvených v čl. 6 a čl. 7 Úmluvy a není jediným právem, nýbrž je tvořeno celou řadou dílčích procesních práv, z nichž jedno představuje právě právo na projednání věci v přiměřené lhůtě.¹¹¹ Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve svém čl. 6, odst. 1 stanoví, že *každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoliv trestního obvinění proti němu*.¹¹² LZPS ve svém čl. 38, odst. 2 uvádí, že každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti, aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům.¹¹³ Kdy čl. 38, odst. 2 LZPS je nutno vztáhnout na všechna procesní řízení, tedy trestní, občanskoprávní, správní i řízení ve věcech daní a poplatků.¹¹⁴ I § 79, odst. 1 ZSS stanoví povinnost soudce rozhodovat v přiměřených lhůtách a bez průtahů.

Přestože je právo účastníka na projednání věci v přiměřené lhůtě zakotveno v tolika předpisech různé právní síly, včetně mezinárodní úrovně, v žádném z nich nenalezneme definici toho, co se rozumí přiměřenou lhůtou či průtahem. Odpověď musíme hledat zejména v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva, ze které při své rozhodovací činnosti vychází i Ústavní soud České republiky. Jak ESLP dovodil např. ve věci Bořánková proti České republice, *přiměřenost lhůty řízení musí být posouzena ve světle konkrétních okolností případu*, s přihlédnutím ke kritériím zakotveným v judikatuře Soudu, obzvláště ke *složitosti věci, chování stěžovatele a chování příslušných orgánů, přičemž musí být vzato v úvahu i to,*

¹¹⁰ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

¹¹¹ HUBÁLKOVÁ, Eva. *Přehled judikatury Evropského soudu pro lidská práva. Právo na spravedlivé řízení a další procesní práva*. 1. vydání. Praha: Aspi, 2006, s. 9.

¹¹² aktuální znění: sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.

¹¹³ aktuální znění: usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁴ KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině 2. díl. 2. rozš. vydání*. Plzeň: nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2009, s. 1370 (čl. 38).

co bylo pro stěžovatele v sázce.¹¹⁵ ESLP tedy nehovoří o konkrétních lhůtách a pevných časových intervalech, nýbrž poskytuje soudům vodítko, jak mají přiměřenost lhůty řízení posuzovat a to vždy pro ten který konkrétní případ. Zároveň v řadě svých rozhodnutí upozorňuje, že je záležitostí států, smluvních stran úmluvy, aby organizovaly své justiční systémy tak, aby bylo zajištěno naplnění požadavku čl. 6 Evropské úmluvy, tedy i přiměřené doby řízení.¹¹⁶ I Ústavní soud České republiky v nálezu sp. zn. III. ÚS 1094/09 uvedl, že je věcí státu, aby organizoval soustavu státních orgánů tak, aby principy soudnictví, zakotvené v LZPS, byly respektovány. Případné nedostatky nemohou jít totiž k tíži občanů, kteří od soudu, jakož i dalších orgánů, právem očekávají dodržování přiměřené doby řízení.¹¹⁷

Okamžik, od kterého počíná běh přiměřené lhůty, závisí na charakteru řízení. V občanskoprávních věcech je tím okamžikem den podání žaloby.¹¹⁸ Konec lhůty, kterou lze považovat za relevantní při posuzování délky soudního řízení, je zpravidla den právní moci konečného rozhodnutí ve věci po vyčerpání opravných prostředků. Do celkové doby řízení je započítávána i doba potřebná pro výkon pravomocného rozhodnutí.¹¹⁹

ESLP ve svých rozhodnutích, např. *Ilowiecki vs Poland*, uvádí okolnosti, které považuje za významné při posuzování složitosti případu. Rozhodné je vždy celkové posouzení případu. Dále chování stěžovatele, chování úřadů, potřeba nechat vypracovat posudek.¹²⁰ Další rozhodné okolnosti, které ve své judikatuře ESLP dovodil, jsou např. rozsáhlost trestního obvinění, počet svědků, které je nutno vyslechnout, nebo potřeba provedení procesních úkonů v zahraničí.¹²¹ Ve věci *Bořánková proti České republice* ESLP dovodil, že významným faktorem může být i množství majetku, kterého se řízení týká. V posuzovaném případě bylo manželství stěžovatelky rozvedeno, a protože mezi manželi nebyla ohledně majetku uzavřena dohoda, následovalo soudní vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, nicméně ani množství majetku neospravedlnilo dobu řízení, které trvalo více, než 14 let.¹²²

ESLP se zabýval i stížností paní Škodákové proti České republice, kdy řízení o zrušení spoluvlastnictví stěžovatelky bylo zahájeno v roce 1988, ale až v roce 2000 byl vydán rozsudek, kterým bylo spoluvlastnictví zrušeno a o další rok později bylo toto rozhodnutí

¹¹⁵ rozhodnutí ESLP ve věci *Bořánková proti České republice* ze dne 7. ledna 2003, sp. zn. 41486/98

¹¹⁶ rozhodnutí ESLP ve věci *Zimmermann and Steiner vs Switzerland* ze dne 13. července 1983, sp. zn. 8737/79, bod 29

¹¹⁷ nález Ústavního soudu ze dne 23. září 2009, sp. zn. III. ÚS 1094/09, bod 16

¹¹⁸ rozhodnutí ESLP ve věci *Guillemin vs France* ze dne 22. ledna 1997, sp. zn. 19632/92, bod 34

¹¹⁹ HUBÁLKOVÁ, Eva. *Přehled judikatury Evropského soudu ...*, s. 56.

¹²⁰ rozhodnutí ESLP ve věci *Ilowiecki vs. Poland* ze dne 4. října 2001. sp. zn. 27504/95, body 86, 87

¹²¹ HUBÁLKOVÁ, Eva. *Přehled judikatury Evropského soudu ...*, s. 56-57.

¹²² rozhodnutí ESLP ve věci *Bořánková proti České republice* ze dne 7. ledna 2003, sp. zn. 41486/98

potvrzeno krajským soudem. Během této doby stěžovatelka podala několik stížností na průtahy v řízení předsedům soudů i ministři. ESLP ve svém rozhodnutí konstatoval, že stěžovatelku nelze činit odpovědnou za průtahy.¹²³ I když tedy délka řízení může záviset na chování účastníka a jím použitých prostředcích ochrany, nelze mu vytýkat využití jeho procesních práv, byť za ně musí do určité míry nést následky.¹²⁴ Obdobný závěr vyslovil i Ústavní soud v nálezu I. ÚS 2859/09. Jednotlivci nemůže být přičítáno k tíži použití zákonných prostředků procesní ochrany, což nezavazuje orgány povinnosti postupovat tak, aby k průtahům nedocházelo, respektive je tímto ospravedlňovat.¹²⁵

Z teoretického hlediska se všechno zdá být jasné. Realita tomu bohužel mnohdy neodpovídá a s problémem nepřiměřeně dlouhých řízení se tak potýkáme neustále. Naprosto souhlasím s názorem Vyklického, že příčin tohoto neuspokojivého stavu je hned několik a ne vždy bude pochybení jen na straně soudců. Nicméně předmětem mé práce není podrobný rozbor všech příčin nepřiměřeně dlouhých soudních řízení. Ani hledání způsobů, jak celou situaci vyřešit či alespoň zlepšit. Průtahy v řízení nejsou zdaleka způsobeny jen liknavostí jednotlivých soudců, proto je třeba vždy pečlivě zvážit veškeré okolnosti a pečlivě posoudit, zda v daném konkrétním případě lze průtah přisuzovat zavinění soudci a uznat jej kárně odpovědným, nebo naopak už vnějším okolnostem. V této souvislosti za naprosto zásadní považuji rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. Skno 8/2001.

Nejvyšší soud v této věci rozhodoval o odvolání šestice soudců proti rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, kterým byli shledáni vinnými pro porušení povinnosti rozhodovat bez průtahů a dále pro porušení kancelářského řádu soudu, neboť při vyřizování neskončených trestních věcí starších jednoho roku, nepostupovali jako u věcí vazebních, tedy s největším urychlením. Ve svých odvoláních shodně namítali, že se vrchní soud nevypořádal s otázkou jejich zavinění a že za podmínek panujících na soudě bylo objektivně nemožné situaci lépe zvládnout.¹²⁶

S odkazem na nálezy ÚS sp. zn. IV. ÚS 55/94, dle kterého je věcí *státu*, aby organizoval soudnictví tak, aby bylo zajištěno plnění principu zakotvených v Ústavě, LZPS a Úmluvě, poukázal NS také na nálezy sp. zn. III. ÚS 218/1997.¹²⁷ Ústavní soud v něm doplnil, že pojem „stát“ se nevztahuje k jurisdikční složce soudní moci, nýbrž na tu její část, které náleží správa soudů, která je striktně od jurisdikce oddělena a která je povinna pečovat o

¹²³ rozhodnutí ESLP ve věci Škodáková proti České republice ze dne 21. prosince 2004, sp. zn. 71551/01

¹²⁴ HUBÁLKOVÁ, Eva. *Přehled judikatury Evropského soudu ...*, s. 57.

¹²⁵ nálezy Ústavního soudu ze dne 8. června 2010, sp. zn. I. ÚS 2859/09, bod 30

¹²⁶ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2001, sp. zn. Skno 8/2001

¹²⁷ Tamtéž.

rozdělování agendy a dostatečné personální obsazení soudů. Tímto orgánem nejsou obecné soudy, nýbrž ministerstvo spravedlnosti. O *zbytečný průtah* se potom bude jednat pouze tehdy, jestliže vznikne buď *v důsledku nevhodné organizace práce, za níž nese odpovědnost příslušný funkcionář soudu, nebo jsou přesvědčivě založeny liknavostí soudce.*¹²⁸

Ze skutkových zjištění jednoznačně vyplynulo, že soudci porušili povinnost rozhodovat bez průtahů a naplnili tak objektivní stránku kárného provinění. Pokud jde o subjektivní stránku, naplnili jen složku vědění, neboť si své „nečinnosti“ byli vědomi. Složku volní, tzn. jejich vůli působit průtahy, se však soudu prokázat nepodařilo. Okresní soud se totiž potýkal se závažnými problémy. V první řadě nedostatečnou obsazeností trestního úseku soudu soudci. Soudci měli k dispozici pouze tři jednací síně, jejichž kapacita byla zcela vyčerpána. Dalším problémem byl i malý počet přísedících, kteří se k soudu často nedostavovali, čímž bránili rychlejšímu vyřizování věcí. V návaznosti na uvedené nálezy Ústavního soudu a skutková zjištění se stalo zřejmým, že neplnění soudcovských povinností bylo v tomto případě způsobeno objektivními okolnostmi, nikoliv zaviněním kárně obviněných.¹²⁹

Ovšem jak NS uvedl v dalším svém rozhodnutí, ani nepříznivá personální situace na soudě nemůže soudce vyvinut z průtahů v řízení zapříčiněných neprovedením jednoduchého úkonu, kterým je předložení věci odvolacímu soudu.¹³⁰

Z výše uvedené judikatury Nejvyššího soudu tedy vyplývá, že kárné soudy se zabývají i otázkou, zda průtahy v řízení nebyly způsobeny vnějšími objektivními okolnostmi, proti kterým soudce nemohl nic zmocit. Nicméně je také zřejmé, že posouzení každého případu je skutečně *individuální* a zatímco v jednom případě senát dospěl k závěru, že nepříznivá personální situace byla jednou z hlavních příčin způsobených průtahů a soudce zprostil, v dalším případě už tatáž příčina nebyla způsobila omluvit pochybení soudce, spočívající v neprovedení jednoduchých úkonů. Vliv vnějších okolností na nepřiměřeně dlouhá řízení tedy nelze absolutizovat, ale je nutné posuzovat okolnosti každého případu individuálně a komplexně.

¹²⁸ nález Ústavního soudu ze dne 4. prosince 1997, sp. zn. III ÚS 218/97

¹²⁹ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2001, sp. zn. Skno 8/2001

¹³⁰ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5. listopadu 2008, sp. zn. I Skno 15/2008

4. Kárná odpovědnost soudce

Jak vyplývá z první kapitoly, právní úprava kárné neboli disciplinární odpovědnosti soudce patří mezi záruky soudcovské nezávislosti a nestrannosti. A přestože její počátky na území České republiky sahají do roku 1850, je obtížné najít pramen, který by nabídl základní charakteristiku kárné odpovědnosti. Vždyť i dnešní ZSS si v § 86 vystačí s formulací, že **soudce je kárně odpovědný za kárné provinění**. A více se nedozvíme ani z komentáře k tomuto ustanovení, který uvádí, že *kárná odpovědnost je spojena s kárným proviněním, kterého se soudce dopustil*.¹³¹ Ačkoliv se domnívám, že z hlediska logické struktury práce by měla být kárná odpovědnost řešena dříve, než samotné kárné provinění, za dané situace, kdy se i autoři spokojí s jednoduchým přepisem věty ze zákona a kárnou odpovědnost převedou ihned na kárné provinění samotné, jsem zvolila opačné pořadí.

Existuje několik teoretických přístupů k tomu, jak definovat pojem odpovědnosti. Někteří zastávají názor, že odpovědnost je hrozba sankcí, tedy jednotlivec odpovídá za to, že svou povinnost splní, nikoliv, že ji nesplnil. Druhý a převažující názor chápe odpovědnost jako sankci samotnou, která následuje po porušení práva.¹³² Mně osobně se ale líbí poněkud lidštější definice odpovědnosti slovy Ivany Hrdličkové, která podle mne i mnohem lépe vystihuje unikátnost kárné odpovědnosti, která není jen o porušení či neporušení povinnosti a to, že *odpovědnost je závazek daný jakoukoli činností*.¹³³

Tématem práce je kárná odpovědnost soudce. Nerada bych však vyvolala dojem, že jde o jedinou odpovědnost, kterou soudce v České republice nese. Funkce soudce je prestižní právnickou profesí, na kterou jsou kladeny vysoké osobnostní a morální nároky, můžeme tedy hovořit o jakési morální odpovědnosti. V současné době sice existuje kodex etických zásad chování soudce z roku 2005, který byl schválen předsednictvem Soudcovské unie, nicméně mezi dodržováním kodexu a kárnou odpovědností soudce není podle současné právní úpravy žádný přímý vztah.¹³⁴ Druhou kategorií je potom odpovědnost právní, kam je řazena odpovědnost trestní, civilní a kárná odpovědnost.¹³⁵

Obdobně jako je kárné provinění základem kárné odpovědnosti, základem trestní odpovědnosti je trestný čin. Opět s odkazem na první kapitolu, dle § 76 ZSS lze soudce trestně stíhat jen se souhlasem prezidenta republiky. Literární noviny publikovaly v roce 2004

¹³¹ KOCOUREK, Jiří, ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích*...., s. 291 (§ 86).

¹³² BĚLINA, Miroslav a kol. *Pracovní právo*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 343-344.

¹³³ HRDLIČKOVÁ, Ivana. *Odpovědnost soudce v České republice. Soudce*, 2006, roč. 8, č. 9, s. 8.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ HRDLIČKOVÁ, Ivana. *Odpovědnost soudce v České republice. Soudce*, 2006, roč. 8, č. 9, s. 7.

„kritický“ článek Martina Stína, který mimo jiné uvedl, že soudci jsou nad ostatními vyvýšenou kastou, u které téměř nelze vyvodit trestní odpovědnost za profesní či lidské selhání a zatímco my ostatní se dopouštíme trestných činů, soudci se pouze mýlí.¹³⁶ Na tento článek reagoval tehdejší ministr spravedlnosti Karel Čermák, který se laické veřejnosti pokusil vysvětlit to, co Martin Stín zcela vynechal. Totiž, že podstatou demokratického státu je oddělení nezávislé moci soudní od moci výkonné a zákonodárné a že soudce je trestně odpovědný jako kdokoliv jiný. Souhlas prezidenta pak představuje „pojistku“ proti zasahování moci výkonné do moci soudní, neboť je to právě policie a státní zastupitelství, které vyšetřují skutek a zjišťují jeho trestnost.¹³⁷

V případech nezákonného rozhodnutí či nesprávného úředního postupu hovoříme o odpovědnosti civilní. Soudce je nositelem státní moci, proto za nedostatky při výkonu státní moci musí zákonitě odpovídat stát.¹³⁸ Problematika je upravena v zákoně o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci č. 82/1998 Sb. z. Zákon dále upravuje následnou regresní úhradu po těch, kteří se na vydání nezákonného rozhodnutí nebo nesprávném úředním postupu podíleli, tedy i po soudcích, ovšem až po proběhnuvším kárném řízení, v němž byli shledáni vinnými.

Ze zařazení kárné odpovědnosti na posledním místě ve výše uvedeném výčtu nelze rozhodně vyvozovat její menší důležitost ve srovnání s ostatními. Ba naopak. Kárná odpovědnost vyplývá ze skutečnosti, že na výkon funkce soudce jsou kladeny zvláštní nároky a na osobu soudce jsou nárokovány zvláštní požadavky. Tyto nároky a požadavky vyplývají z významu moci soudní ve státě.¹³⁹ Představuje druh odpovědnosti za profesionální selhání, která je typická pro povolání odborně i mravně náročná, tzn. u soudců, státních zástupců, advokátů či lékařů, u nichž se obecná trestní či pracovněprávní odpovědnost nedá prosadit vůbec nebo s jen s určitými „překážkami“. Představuje vztah mezi veřejným zájmem na řádném výkonu kompetence, tedy moci soudní a na straně druhé zájmem nositele této kompetence na ochraně před svévolnými vnějšími zásahy do jejího výkonu.¹⁴⁰

Teoreticky odpovědnost soudce dělit lze, v praxi nikoliv. Jestliže soudce v jeho kanceláři navštíví manželka obžalovaného s úmyslem ovlivnit rozhodnutí ve prospěch svého muže a na oplátku soudci nabídne nemalou částku peněz, kterou soudce přijme, tak se samozřejmě dopouští trestného činu přijetí úplatku dle § 331, odst. 1, odst. 3, písm. b) TZ

¹³⁶ STÍN, Martin. Nezávislost a svědomí soudců. *Literární noviny*, 2004, roč. 15, č. 11, s. 3.

¹³⁷ ČERMÁK, Karel. Odpovědnost soudce. *Literární noviny*, 2004, roč. 15, č. 13, s. 3.

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ KLÍMA, *Komentář k Ústavě a Listině...*, s. 629 (čl. 82).

¹⁴⁰ ČERMÁK, Karel. Odpovědnost soudce. *Literární noviny*, 2004, roč. 15, č. 13, s. 3.

s tím, že do doby, než je trestní řízení pravomocně skončeno *může* ministr spravedlnosti soudce dočasně zprostit funkce ([§ 100, písm. a) ZSS]). Dnem právní moci rozhodnutí, kterým je soudce odsouzen pro úmyslný trestný čin, nebo odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody pro nedbalostní trestný čin, jeho funkce zaniká ([§ 94, písm. c) ZSS]). Ustanovení § 91 ZSS, písm. b) pak zároveň umožňuje, aby v případech, kdy odsouzení pro trestný čin není důvodem zániku funkce, avšak čin svou povahou zpochybňuje důvěryhodnost soudcova setrvání ve funkci, s ním bylo zahájeno řízení o jeho nezpůsobilosti k výkonu funkce. Dnem právní moci rozhodnutí, kterým je zjištěno, že je soudce nezpůsobilý vykonávat soudcovskou funkci, funkce zaniká ([§ 94, písm. b) ZSS]).¹⁴¹

Ustanovení § 15, odst. 2 z. č. 7/2002 Sb. upravuje možnost kárného soudu pokračovat v kárném řízení po právní moci rozhodnutí trestního soudu, jestliže postih uložený v trestním řízení považuje za nedostačující. K možnosti takového postupu se NS v minulosti vyjádřil tak, že obavy z porušení zásady *ne bis in idem* nejsou na místě, neboť souběh postihů je možný, jen je-li postih v trestním řízení nedostatečný.¹⁴² Ve svém novějším rozhodnutí se však ztotožnil s názorem Vrchního soudu v Olomouci a s ohledem na čl. 4 Protokolu č. 7 k Evropské úmluvě konstatoval, že pokud § 15 z. č. 7/2002 Sb. *připouští dvojí postih téhož skutku za pouze právně kvalifikačních podmínek, ne výlučně skutkových, je toto ustanovení s ohledem na čl. 10 Ústavy neaplikovatelné, protože stanoví něco jiného, než mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána.*¹⁴³

Ještě obtížněji je od sebe oddělitelná morální a právní odpovědnost. Není totiž pochyb o tom, že přijetí úplatku, vedle toho, že se jedná o trestný čin, je chováním, které snižuje důstojnost soudcovské funkce, pro které by mohlo být vedeno kárné řízení včetně možnosti odvolání z funkce, a zároveň chováním vysoce nemorálním. Vztah mezi kárnou a civilní odpovědností soudce byl již vysvětlen výše.

¹⁴¹ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴² rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. října 2007, sp. zn. 1 Skno 1/2007

¹⁴³ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2008, sp. zn. 1 Skno 10/2008

5. Kárná opatření

5.1 Funkce kárného opatření a jeho historický vývoj od roku 1868 po současnost

Za kárné provinění, jehož se soudce dopustil, je možné mu uložit kárné opatření (§ 88 ZSS).¹⁴⁴ Na rozdíl od právních předpisů dob minulých, ZSS v platném a účinném znění nepoužívá pojem „trest“. Nicméně je zřejmé, že se jedná o trest či sankci za disciplinární delikt a jako takové má plnit určité funkce. Přestože je funkce soudce do značné míry specifická a od standardního zaměstnaneckého poměru se liší, i on musí nést odpovědnost a to nejen za jím vykonanou práci. Jestliže tedy soudce nezastává svou funkci řádně, vzniká prostor pro uložení sankce v kárném řízení. Hlavním účelem je nejen adekvátním způsobem potrestat soudcovo pochybení, ale zejména působit výchovně, aby se do budoucna vyvaroval obdobného jednání. Rozhodnutí kárných senátů jsou dnes všechna dostupná na internetu. Judikatura kárných soudů tak působí teoreticky výchovně i na zbylé příslušníky soudcovského stavu. Vždyť i v rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 12 Ds 12/2006 je dokonce výslovně uvedeno, že právě z důvodu *generální* prevence není možné upustit od uložení kárného opatření.¹⁴⁵ Zejména v případech uložení kárného opatření odvolání z funkce soudce pak bude plnit funkci ochrannou. Chrání řádný výkon moci soudní a zprostředkovaně i veřejnost, neboť každý se může stát účastníkem soudního řízení, před nekompetentními soudci.¹⁴⁶

Zákon č. 46 ze dne 21. května 1868, o disciplinární pravomoci nad soudcovskými úředníky a o nedobrovolném přeložení na jiné místo nebo posláni do výslužby, umožňoval uložení buď pořádkových trestů, kterými byly napomenutí a výstraha, nebo disciplinárních trestů, mezi které patřilo přeložení na stejné místo v jiném obvodu bez nároku na úhradu nákladů spojených s přesídlením, posláni do výsluhy na dobu neurčitou se snížením penze a propuštění.¹⁴⁷

Zákon č. 67/1950 Sb., o pracovních a platových poměrech soudců z povolání, prokurátorů a soudcovských čekatelů upravoval v § 18 kárné tresty, kterými byly pokárání,

¹⁴⁴ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁵ rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 24. listopadu 2006, sp. zn. Ds 12/2006

¹⁴⁶ JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s. 352.

¹⁴⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Soudnictví (historie, současnost a perspektivy)*. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 149.

peněžité trest do výše jednoměsíčního základního platu s možností splátek a propuštění. Při uložení pokárání nebo peněžitého trestu bylo ještě možné soudce přeložit k jinému soudu.¹⁴⁸

Zákon č. 37/1957 Sb., o kárné odpovědnosti soudců lidových a krajských soudů upravoval v § 3 kárné tresty napomenutí, důtku a přísnou důtku. Mezi kárné tresty nepatřilo odvolání z funkce, neboť v případě, že byl soudce z funkce odvolán, kárné řízení neprobíhalo (§ 17).^{149,150}

V pořadí další zákon č. 142/1961 Sb., o kárné odpovědnosti soudců z povolání upravoval v § 12 jako kárná opatření důtku, veřejnou důtku a snížení funkčního platu až o 10% na dobu nejvýše tří měsíců. Opět platilo, že pokud byl soudce před skončením kárného řízení z funkce odvolán, řízení se zastavilo ([§ 13, písm. b]).¹⁵¹

Zákon č. 412/1991 Sb., o kárné odpovědnosti soudců umožňoval za kárné provinění uložit kárné opatření napomenutí nebo snížení základního platu (§ 3, odst. 1).¹⁵² Z. č. 22/1993 Sb. doplnil výčet o zařazení soudce, s výjimkou soudce Nejvyššího soudu, do platového stupně o jeden stupeň nižšího až na dobu tří let (§ 3, odst. 1 písm. c).¹⁵³ Od 1. srpna 1997 patřila mezi kárná opatření ještě pozastavení zvýšení započtené doby pro určení platu na dobu až tří let a snížení započtené doby pro určení platu o tři roky na dobu až tří let, vždy s výjimkou soudců Nejvyššího soudu ([§ 3, odst. 1 písm. d) a e]).¹⁵⁴ V případech, kdy se jednalo o tzv. závažné kárné provinění, mohla být uložena kárná opatření odvolání z funkce předsedy senátu, přeložení soudce na jiný soud téhož nebo nižšího stupně či odvolání z funkce soudce (§ 3).¹⁵⁵

Zákon č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích ve svém původním znění zakotvil kárná opatření **důtku** a **snížení platu** až o 25% na dobu nejvýše šesti měsíců. Při opětovném kárném provinění, kterého se soudce dopustil před zaházením kárného opatření, potom až na jeden rok. Dále pak **odvolání z funkce předsedy senátu** a **odvolání z funkce soudce** (§ 88

¹⁴⁸ historická verze: zákon č. 67/1950 Sb., o pracovních a platových poměrech soudců z povolání, prokurátorů a soudcovských čekatelů, ve znění účinném ke dni 1. dubna 1950

¹⁴⁹ historická verze: zákon č. 37/1957 Sb., o kárné odpovědnosti soudců lidových a krajských soudů, ve znění účinném ke dni 29. července 1957

¹⁵⁰ Uvedené si osobně vysvětluji tím, že pokud byl soudce odvolán z funkce, následné provedení kárného řízení by postrádalo jakýkoliv smysl.

¹⁵¹ historická verze: zákon č. 142/1961 Sb., o kárné odpovědnosti soudců z povolání, ve znění účinném ke dni 11. prosince 1961

¹⁵² historická verze: zákon č. 412/1991 Sb., o kárné odpovědnosti soudců, ve znění účinném ke dni 1. prosince 1991

¹⁵³ historická verze: zákon č. 412/1991 Sb., o kárné odpovědnosti soudců, ve znění účinném ke dni 1. ledna 1993

¹⁵⁴ historická verze: zákon č. 412/1991 Sb., o kárné odpovědnosti soudců, ve znění účinném ke dni 1. srpna 1997

¹⁵⁵ historická verze: zákon č. 412/1991 Sb., o kárné odpovědnosti soudců, ve znění účinném ke dni 1. prosince 1991

ZSS).¹⁵⁶ Nedávná novela provedená zákonem č. 314/ 2008 Sb. zasáhla i do tohoto ustanovení a to zvýšením a prodloužením všech procentuálních a časových hranic, ve kterých se soud při ukládání kárného opatření snížení platu pohybuje. Nadále je tedy možné snížit plat až o 30% na dobu jednoho roku a při opětovném kárném provinění dokonce až na roky dva.

V návaznosti na zavedení nové skutkové podstaty kárného provinění soudního funkcionáře, bylo odpovídajícím způsobem doplněno i ustanovení § 88 ZSS. Za kárné provinění soudního funkcionáře je možné uložit důtku, odejmout zvýšení platového koeficientu za výkon funkce předsedy či místopředsedy soudu, snížit plat až o 30% na dobu jednoho roku nebo odvolat z pozice funkcionáře soudu (§ 88, odst. 2).¹⁵⁷

5.2 Pravidla pro ukládání kárných opatření

1. V první řadě platí, že výčet kárných opatření uvedených v zákoně je výčtem **taxativním**, který zároveň upravuje i **pořadí**, v nichž by měla být kárná opatření ukládána a to v závislosti na zjištěné závažnosti kárného provinění.¹⁵⁸ V praxi to tedy neznamená nic jiného, než že kárný soud nemůže uložit kárné opatření v zákoně neuvedené, byť by se v konkrétním případě mohlo jevit jako vhodné.

Pokud jde o samotné pořadí, asi není pochyb o tom, že nejpřísnějším kárným opatřením je odvolání z funkce soudce, které představuje nejvýraznější zásah do života soudce. Naopak tím nejmírnějším důtku, která se dotýká „pouze“ mravní části osobnosti soudce bez vlivu na plat. Při porovnání kárného opatření snížení platu a odvolání z funkce předsedy senátu převážil u zákonodárce pravděpodobně aspekt psychologický. Tzn. odvolání z funkce předsedy senátu, které představuje kariérní sestup, považuje za přísnější kárné opatření, než snížení platu. Já se však domnívám, že srovnání těchto dvou opatření je relativní. V konkrétním případě může být pro soudce přijatelnějším a mírnějším opatřením snížení platu na dobu tří měsíců, než odvolání z funkce předsedy senátu. Na druhou stranu zákon dnes umožňuje snížit plat až o 30% na dobu jednoho, potažmo dvou let u opakovaného kárného provinění. Pro představu uvedu příklad soudce krajského soudu, který je zároveň předsedou senátu, jehož započtená doba pro určení platového koeficientu činí 6 let. Plat takového soudce vypočtený dle z. č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu činí pro rok 2011 měsíčně 63 800 Kč. Rozdíl oproti platu běžného

¹⁵⁶ historická verze: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění účinném ke dni 1. dubna 2002

¹⁵⁷ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵⁸ rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. prosince 2008, sp. zn. 1 Ds 12/2008-139

soudce, který nevykonává funkci předsedy senátu a nezvyšuje se mu tudíž jeho platový koeficient, představuje 4 900 Kč měsíčně. Při snížení platu o 30% přichází soudce měsíčně o částku 19 140 Kč, za jeden rok potom o 229 680 Kč. Pokud by kárný soud uložil soudci, dle žebříčku uvedeného v zákoně, ještě přísnější opatření a odvolal jej z funkce předsedy senátu, potom by se plat soudce snížil o výše uvedených 4 900 Kč měsíčně a trvalo by 4 roky, než by se z částky 4 900 Kč stala částka 229 680 Kč.

Vzhledem ke skutečnosti, že uložení kteréhokoliv kárného opatření představuje pro soudce větší, či menší psychickou újmu, domnívám se, že ve výše uvedeném případě by pro soudce bylo tvrdším a zároveň citelnějším postihem snížení platu, než odvolání z funkce předsedy senátu. Navíc není vyloučeno, že by se do ní znova během poměrně dlouhé doby čtyř let nemohl dostat.

2. Soudci nelze za kárné provinění uložit vícero kárných opatření v jednom společném řízení, což je vyloučeno i tehdy, dospěje-li kárný soud k závěru, že se obviněný dopustil několika kárných provinění.¹⁵⁹

Kárný senát tento závěr neodůvodnil příliš přesvědčivě, když uvedl, že celé jeho stanovisko stojí na skutečnosti taxativnosti výčtu a řazení kárných opatření. A spíš okrajově poukázal na v té době nově účinné ustanovení § 88, odst. 4 ZSS, které celou problematiku jasně vyřešilo, přestože případ byl posuzován podle znění účinného do 30. 9. 2008.¹⁶⁰ Argumenty kárného soudu nepovažuji za přesvědčivé, neboť i v oblasti trestního práva nelze ukládat jiné, než zákonem stanovené tresty a na obdobném principu je provedeno i jejich řazení.¹⁶¹ Přesto uložení několika trestů v jednom trestním řízení vyloučeno není. Stejně tak § 12, odst. 2 z. o přestupcích umožňuje uložení sankce samostatně nebo s jinou sankcí.¹⁶² Budu-li vycházet ze znění účinného do 30. 9. 2008, § 88, odst. 1 ZSS už tehdy jasně uváděl, že za kárné provinění je možno uložit *některé* z těchto opatření, nikoliv některá, což naznačuje oprávnění uložit pouze jedno opatření z výčtu. V této souvislosti si ale kladu otázku. Ustanovení § 88, odst. 1 stanovuje, že za *kárné provinění* se ukládá *kárné opatření*. Dopustil-li by se soudce několika kárných provinění, proč mu nelze v kárném řízení uložit za každé provinění jedno kárné opatření? Tato úvaha se po novele provedené z. č. 314/2008 Sb. stala bezpředmětnou, protože zákonodárce problematiku výslovně upravil v § 88, odst. 4 ZSS.

¹⁵⁹ rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. prosince 2008, sp. zn. 1 Ds 12/2008-139

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s. 355-356.

¹⁶² aktuální znění: zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Za více kárných provinění téhož soudce se **ve společném řízení uloží** kárné opatření podle ustanovení vztahujícího se na **kárné provinění nejpřísněji postižitelné** (§ 88, odst. 4).¹⁶³

S uplatněním absorpční zásady v podstatě souhlasím. Ovšem i zde narážím na určitá úskalí. Zákon o soudech a soudcích obsahuje pouze jedinou, obecnou skutkovou podstatu kárného provinění. Formulace „kárné provinění nejpřísněji postižitelné“ pak zní trochu zvláště. Neboť každé jednání, které můžeme podřadit pod skutkovou podstatu kárného provinění, je postižitelné stejnými kárnými opatřeními, tzn. počínaje důtkou, konče odvoláním z funkce soudce. Jedná se tedy o kárné provinění nejpřísněji postižitelné nikoliv obecně, ale v *konkrétním* případě, což nemusí být někdy vůbec jednoduché posoudit. Co je závažnějším a tím pádem přísněji postižitelným kárným proviněním? To, že soudce zaviněně způsobil průtahy v padesáti případech, nebo že se dostavil na soud v podnapilém stavu a takto vedl jednání?

Výběr vhodného kárného opatření může činit potíže už v případě projednávání jediného kárného provinění, viz porovnání snížení platu a odvolání z funkce předsedy senátu, natož při projednávání několika kárných provinění. Ukládat za každé provinění samostatné kárné opatření by pak přineslo ještě více problémů, které by zákonodárce musel řešit. Jestliže soudce odvolají z funkce, bude bezpředmětné ukládat za jiné kárné provinění odvolání z funkce předsedy senátu. Dále by bylo nutné se vypořádat i s nebezpečím příliš vysokých trestů v případě snižování platu, kdy by byl za jedno kárné provinění soudci snížen plat o 25% na dobu půl roku, za druhé kárné provinění o 20% na dobu osmi měsíců, což v součtu představuje nemalých 45%. Takto vysoké procento už by zdaleka nemuselo plnit hlavní výchovnou funkci, ale spíše by působilo další těžkosti v soukromém životě soudce, které by se mohly následně negativně odrážet i na pracovních výkonech soudce. Navíc zákon dnes uvádí 30% jako maximální možnou hranici pro snížení platu a existence takovéto hranice má samozřejmě své opodstatnění. Proto se domnívám, že určitá nepřekročitelná hranice, ať už uvedených 30%, či hranice nepatrně vyšší, by musela existovat i při možnosti kumulace kárných opatření snížení platu.

Za vhodnou alternativu tedy považuji zavedení možnosti uložení několika kárných opatření vedle sebe. Jak jsem již uvedla, výčet opatření není rozsáhlý. Navíc v praxi by se zřejmě jednalo pouze o kombinaci odvolání z funkce předsedy senátu se snížením platu. Kumulační zásada by zároveň umožnila částečně překlenout případné obtíže spojené s posuzováním, které kárné provinění je nejpřísněji postižitelné.

¹⁶³ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

3. Kárné opatření je ukládáno v **závislosti na závažnosti** kárného provinění (§ 88, odst. 1).¹⁶⁴ Zákon neobsahuje ani demonstrativní výčet hledisek, podle kterých by měla být závažnost kárného provinění posuzována. V rozhodnutích kárných soudů se pak mnohdy objevuje formulace, že při úvaze o právních následcích kárné odpovědnosti zvažoval kárný soud *vše, co v průběhu řízení vyšlo najevo*.¹⁶⁵ Z judikatury kárných soudů lze dovodit následující kritéria:

- Soud obvykle provádí propočty výkonnosti kárně obviněného, aby zjistil jeho průměrný měsíční výkon. Mnohdy si vyžádá hodnocení ze strany orgánu státní správy soudu. Nadprůměrná výkonnost a nízký počet rozhodnutí zrušených odvolacím soudem samozřejmě hovoří ve prospěch obviněného.¹⁶⁶ Zřetel bere i na počet napadlých věcí, který je proměnlivý.¹⁶⁷
- Jedná-li se o kárné provinění spočívající v porušení povinnosti rozhodovat v přiměřených lhůtách, rozhoduje i počet případů, které jsou předmětem kárného řízení a doba, po kterou průtahy trvaly.¹⁶⁸ Přihlíží se i k povaze případu a intenzitě zásahu do práv účastníků.¹⁶⁹
- Podstatné je také posouzení intenzity možného ohrožení nebo dokonce narušení důvěry veřejnosti v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodování soudu.
- Význam má i výtka dříve udělená soudci předsedou soudu za jednání obdobné tomu, které je předmětem kárného řízení.¹⁷⁰
- Přitěžující okolností je i skutečnost, že se soudce dopustil kárného provinění dříve, než došlo k zahlázení předchozího kárného provinění.¹⁷¹
- Méně často se potom objevuje polehčující okolnost, kdy soudce vinu uzná a svého jednání lituje.¹⁷²

¹⁶⁴ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶⁵ rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. prosince 2008, sp. zn. 1 Ds 16/2008

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. prosince 2006, sp. zn. 1 Ds 21/2006

¹⁶⁸ rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. dubna 2007, sp. zn. 1 Ds 5/2007

¹⁶⁹ rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 28. března 2008, sp. zn. 2 Ds 2/2008

¹⁷⁰ rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 4. ledna 2008, sp. zn. 1 Ds 23/2007

¹⁷¹ rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. prosince 2006, sp. zn. 1 Ds 21/2006

¹⁷² rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. února 2008, sp. zn. 1 Ds 21/2007

5.3 Kárná opatření

5.3.1 Důtka

Soudcovská unie navrhovala již v roce 1995, aby úprava kárné odpovědnosti soudce umožňovala projednání věci bez uložení sankce.¹⁷³

Důtka je tedy nejmírnější formou kárného opatření. Ne však nejmírnější způsob ukončení kárného řízení, v němž *byl soudce uznán vinným* z kárného provinění. Dle § 88, odst. 3 ZSS je možno od uložení kárného opatření upustit, jestliže samotné projednání v kárném řízení je postačující (§ 88, odst. 3).¹⁷⁴ V praxi tato alternativa přichází v úvahu, jestliže byl soudce uznán vinným ze spáchání kárného provinění malé závažnosti, doposud s ním nebylo vedeno kárné řízení, nebyla mu za obdobné jednání dříve udělena výtka a již samotné projednání kárného provinění má dostatečně výchovný efekt. Není tedy divu, že případy, kdy je upuštěno od uložení kárného opatření, jsou výjimečné.

Kárné opatření důtky je především výrazem *morálního odsouzení* kárně obviněného za málo závažné kárné provinění, u kterého obvykle nebylo možno upustit od potrestání.¹⁷⁵ Nejčastějším důvodem, proč nelze upustit od potrestání, je právě dříve udělená výtka.¹⁷⁶ Prostřednictvím výtky může totiž orgán státní správy soudu, který je oprávněn podat návrh na zahájení kárného řízení, řešit drobné nedostatky v práci nebo drobné poklesky v chování, je-li to postačující (§ 88a).¹⁷⁷

Otázku slučitelnosti důtky s jiným kárným opatřením nemusíme podle platné a účinné úpravy řešit, nicméně situace se v budoucnu může změnit. Potom předpokládám, že by zákonodárce mohl hledat inspiraci v § 11, odst. 2, z. o přestupcích, který jasně vylučuje možnost uložení napomenutí, jako určité obdoby důtky, s pokutou. Uvedené řešení bych považovala i za správné. Když ponechám stranou, že ukládat důtku společně s odvoláním z funkce soudce by bylo zcela nesmyslné, tak důtka, která je primárně morálním odsouzením, může svůj účel nejlépe naplňovat právě tehdy, je-li ukládána samostatně.

¹⁷³ VYKLIČKÝ, Jan. Stanovisko k návrhu novely zákona o kárné odpovědnosti soudců schválené shromážděním zástupců Soudcovské unie České republiky ve dnech 28. a 29. listopadu 1995 v Plzni. *Soudce*, 1996, roč. 1, č. 1, s. 19.

¹⁷⁴ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷⁵ HORZINKOVÁ, Eva, KUČEROVÁ Helena. *Zákon o přestupcích s komentářem a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 52 (§ 11).

¹⁷⁶ rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 4. ledna 2008, sp. zn. 1 Ds 23/2007

¹⁷⁷ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

5.3.2 Snížení platu

Nezávislost soudců je státem zajišťována mimo jiné jejich hmotným zabezpečením (§ 75, odst. 1).¹⁷⁸ Adekvátní finanční ohodnocení zbavuje soudce existenciálních problémů, které by mohly ovlivňovat i kvalitu jeho pracovního výkonu. Vnímám i možnou snahu eliminovat případy přijímání úplatku, neboť s dostatečným platovým ohodnocením by to soudce teoreticky neměl mít zapotřebí. Platové poměry soudců upravuje z. č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu.

Ústavní soud se k soudcovským platům ve svých nálezech nejednou vyjádřil. V nálezu sp. zn. Pl ÚS 55/05 uvedl, že platové poměry soudců mají být stabilní nesnižitelnou veličinou, pokud nenastanou zcela výjimečné, mimořádné okolnosti. Nelze tedy dovozovat trvalý a nezpochybnitelný nárok na každoroční růst platu soudců.¹⁷⁹ O několik let později dále doplnil, že ústavní postavení soudců na straně jedné a představitelů moci zákonodárné a výkonné na straně druhé, se vzhledem k principu dělby moci a principu nezávislosti soudců odlišuje. Z uvedeného vyplývá i rozdílný dispoziční prostor zákonodárce pro platové restriktce vůči soudcům. Zásah do materiálního zabezpečení soudců garantovaného zákonem tak nesmí být výrazem svévole zákonodárce, ale musí respektovat princip proporcionality a být odůvodněn výjimečnými okolnostmi, např. tíživou finanční situací státu.¹⁸⁰

Kárné opatření spočívající ve snížení platu představuje zákonem aprobovaný následek kárného provinění soudce. S účinností od 1. října 2008 lze kárně obviněnému snížit plat **až o 30% a to až na dobu jednoho roku. V případě, že se kárného provinění dopustí před zahlazením předchozího, až na roky dva.** Možnost uložení přísnější sankce je jen jednou z dílčích změn, které přinesl z. č. 314/2008, jejichž hlavní cílem je zpřísnění podmínek kárné odpovědnosti jako celku. Objevovaly se totiž kritické hlasy, že soudci z kárného řízení odcházejí často s důtkou nebo jen s mírným snížením platu, která pro ně nejsou drastickými tresty a nikterak je nemotivují ke změně jejich chování.¹⁸¹ Jak jsem zjistila, změna obecně vedla k ukládání přísnějších sankcí. Zatímco kdysi byl plat nejčastěji snižován o 10%, dnes je to 15%. A přestože NSS do dubna 2011 uložil kárné opatření snížení platu jen v sedmi případech, nezdráhal se využít i maximálně hranice 30% na dobu 12 měsíců. Ovšem ani tak ne ve zvýšení procentuální hranice, jako spíše v prodloužení doby, spatřuji významnější posun. Původních 6 měsíců bylo skutečně příliš krátkou dobou. V 70% případů, kdy bylo jako kárné

¹⁷⁸ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷⁹ náleží Ústavního soudu ze dne 16. ledna 2007, sp. zn. Pl ÚS 55/05, bod 49

¹⁸⁰ náleží Ústavního soudu ze dne 2. března 2010, sp. zn. Pl ÚS 13/08, bod 43

¹⁸¹ PĚTIOKÝ, Jiří. Pospíšilovo kladivo na soudce. *Týden*, 26. listopad 2007, s. 26.

opatření uloženo snížení platu, se stanovená doba pohybovala nejčastěji od jednoho do čtyř měsíců. Z rozhodnutí NSS jako soudu kárného pak vyplývá, že dnes je to šest až osm měsíců.

5.3.3 Odvolání z funkce předsedy senátu

Kárné opatření odvolání z funkce předsedy senátu se v našem právním řádu objevilo poprvé v zákoně o kárné odpovědnosti soudců z roku 1991, odkud bylo převzato do současného ZSS. Jeho podstatou je jednak kariérní sestup, byť dle mého názoru velmi nepatrný. A nepřímo i majetková sankce, protože výkon funkce předsedy senátu je spojen s malým zvýšením platového koeficientu soudce.

Nevím, jak tomu bylo v letech 2002-2006. Jasně ale je, že od roku 2006 bylo toto opatření uloženo v jediném případě Vrchním soudem v Olomouci ve věci sp. zn. 1 Ds 12/2008-139. Avšak v odvolacím řízení Nejvyšší soud rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci změnil a opatření odvolání z funkce předsedy senátu nahradil snížením platu. Domnívám se, že příčin je hned několik. Na problematičnost umístění ve výčtu jsem upozorňovala již výše. Dalším důvodem je fakt, že takovéto opatření je už ze samotné podstaty omezeně použitelné pouze na ty soudce, kteří vykonávají funkci předsedy senátu. No a poslední a nejtěžejší problém spatřuji v možnosti uložit v kárném řízení jen jedno kárné opatření. Je téměř jisté, že pokud bude kárně obviněný předsedou senátu, tak za situace, kdy je kárný soud povinen zvolit jedno kárné opatření, rozhodne se pro snížení platu. Klidně by i mohl dojít k závěru, že soudce nemá dál vykonávat funkci předsedy senátu, pouhé odvolání z funkce však nebude považovat za dostatečné.

5.3.4. Odvolání z funkce soudce

Ústava stanoví, že soudce nelze proti jeho vůli odvolat nebo přeložit k jinému soudu, výjimky vyplývající zejména z kárné odpovědnosti stanoví zákon (čl. 82, odst. 2).¹⁸² Tímto zákonem je zákon o soudech a soudcích. V § 88, odst. 1, písm. d) zakotvuje kárné opatření odvolání z funkce soudce. Na něj dále navazuje ustanovení § 94, písm. e), které mezi důvody zániku soudcovské funkce uvádí i okamžik právní moci rozhodnutí, kterým bylo soudci uloženo kárné opatření odvolání z funkce soudce. V současné době může být tedy soudce odvolán pouze v kárném řízení. Ústava však nevylučuje, aby zákon stanovil další důvody

¹⁸² aktuální znění: úst. zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

nevyplývající z kárné odpovědnosti, pro které by bylo možno soudce odvolat, což ovšem neznamená oprávnění zákonodárce tyto důvody stanovit zcela nahodile.¹⁸³

Ačkoliv by se to tak mohlo jevit, Ústava fakticky nedává nikomu právo soudce skutečně odvolat, neboť všechny důvody zániku funkce soudce uvedené v § 94 ZZS jsou důvody, kdy k zániku funkce dochází ex lege. V našem případě tedy na základě pravomocně uloženého kárného opatření odvolání z funkce.¹⁸⁴

Ke kárnému opatření odvolání z funkce soudce se ve své judikatuře vyjádřil i Ústavní soud: „*Zásada neodvolatelnosti soudce představuje jednu z brzd a protivah, jíž je garantováno oddělení moci soudní od moci zákonodárné a především výkonné. A přestože Ústava připouští možnost odvolání, považuje jej za výjimku z obecné zásady neodvolatelnosti soudce. Takže i kárné opatření odvolání z funkce soudce musí být považováno za opatření zcela výjimečné. To znamená, že i podmínky pro jeho uplatnění musí být vykládány restriktivně.*“¹⁸⁵ Zmíněné rozhodnutí Ústavního soudu z ledna 2008 potvrdilo to, co si již kárné soudy dávno uvědomovaly a čím se také řídily. K ukládání kárného opatření odvolání z funkce přistupují v případech těch nejzávažnějších kárných provinění, u nichž i snížení platu v maximální výši dovolené zákonem není postačující. Od roku 2006 se tak stalo v pouhých pěti, respektive čtyřech případech, protože v jednom z nich Nejvyšší soud vyhověl odvolání kárně obviněného a opatření nahradil snížením platu v maximální výměře, s čímž jednoznačně nesouhlasím. Soudce, který zavinil několikaměsíční průtahy ve věci týkající se nezletilého, který se nedostavil na pracoviště, zmeškal nařízené jednání, následně lhal předsedkyni soudu i advokátní koncipientce, zfalšoval protokol z jednání a zaprotokoloval vymyšlenou závěrečnou řeč, by dle mého názoru neměl nadále funkci soudce vykonávat.¹⁸⁶ Počet kárných řízení, v nichž by bylo uloženo opatření odvolání z funkce, by ale mohl být i několikrát vyšší, vzhledem k tomu, že soudci si závažnost svého jednání často uvědomují a raději se své funkce předem sami vzdají, v důsledku čehož je kárné řízení zastaveno.

¹⁸³ SLÁDEČEK, Vladimír, MIKULE, Vladimír, SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 648 (čl. 82 Ústavy).

¹⁸⁴ Tamtéž.

¹⁸⁵ nález Ústavního soudu ze dne 21. ledna 2008, sp. zn. III. ÚS 1076/07, bod 23

¹⁸⁶ rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 5. října 2007, sp. zn. 2 Ds 10/2007

6. Kárné řízení

6.1 Vnitrostátní prameny právní úpravy, pojem kárného řízení

Vydeme-li z definice trestního řízení, tak můžeme říct, že kárné řízení je zákonem upravený postup kárného soudu, účastníků kárného řízení, jakož i dalších osob zúčastněných na řízení a vztahy mezi nimi vznikající, jehož hlavním účelem je zjistit, zda bylo spácháno kárné provinění, zda se jej dopustil kárně obviněný soudce a pokud ano, rozhodnout buď o upuštění od potrestání, nebo mu uložit některé ze zákonem stanovených kárných opatření.

Posuzování kárné odpovědnosti soudce se odehrává v kárném řízení, jehož průběh je upraven zákonem č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů. Ve srovnání s jinými procesními předpisy je z. č. 7/2002 Sb. z formálního hlediska velmi stručný, neboť obsahuje pouhých 33§§. Pro případ chybějící právní úpravy, např. v oblasti dokazování, je tu ale § 25, dle kterého nestanoví-li tento zákon jinak nebo nevyplývá-li z povahy věci něco jiného, použijí se v kárném řízení přiměřeně ustanovení trestního řádu.¹⁸⁷ Ústavní soud k tomuto uvedl, že soudy v kárném řízení sice musí rozhodovat dle pravidel spravedlivého procesu ve smyslu hlavy páté Listiny základních práv a svobod a musí respektovat základní procesní práva kárně stíhaného soudce v rozsahu analogickém základním procesním právům osoby obviněné ze spáchání trestného činu. *Kárné řízení však není totéž, co řízení trestní, ustanovení trestního řádu se použijí přiměřeně, což znamená, že se použijí s přihlédnutím ke smyslu a podstatě kárného řízení, jímž je mimo jiné ochrana integrity soudcovského sboru, nezávislosti a nestrannosti soudců a soudní moci a důvěry veřejnosti v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů.*¹⁸⁸ V případě kumulace absence explicitní úpravy a z povahy věci plynoucí nemožnosti použití trestního řádu, pak z § 25 vyplývá nutnost použít *soudcovskou tvorbu práva*, spočívající ve vyplnění tzv. právé mezery v právu.¹⁸⁹

6.2 Kárný soud a kárný senát

Od 1. dubna 2002 do 30. září 2008 byly v prvním stupni kárnými soudy vrchní soudy. Ve druhém stupni byl kárným soudem Nejvyšší soud, který rozhodoval o odvoláních proti rozhodnutím vrchních soudů (§ 3, odst. 2).¹⁹⁰

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ náleží Ústavního soudu ze dne 21. ledna 2008, sp. zn. III ÚS 1076/07, bod 24

¹⁸⁹ náleží Ústavního soudu ze dne 28. července 2009, sp. zn. PI ÚS 9/09

¹⁹⁰ historická verze: zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, ve znění účinném ke dni 1. dubna 2002

Novelou provedenou z. č. 314/ 2008 Sb. se kárné řízení stalo jednoinstančním řízením a funkci kárného soudu nadále plní Nejvyšší správní soud (§ 3).¹⁹¹ Důvodová zpráva o příčinách, které vedly k volbě právě tohoto soudu, mlčí. Uvádí však, že cílem navrhované úpravy je zvýšit objektivitu při rozhodování kárných soudů a odstranit tak v co nejvyšší míře vznik možných pochybností o nestrannosti rozhodování v těchto stavovských věcech.¹⁹² Klára Bartoníčková se domnívá, že tím důvodem byla velká prestiž Nejvyššího správního soudu u odborné i laické veřejnosti, s čímž souhlasím.¹⁹³ Já ve volbě NSS vidím také elegantní způsob, jak se zbavit všech těch „špatných kárných soudů“. Na jejich místo nasadit „nový“ soud, se kterým není spojena žádná mediální kauza a demonstrovat tak zejména vůči veřejnosti svůj záměr očisty kárných řízení se soudci.

Kárný soud jedná v **kárných senátech**, do jejichž složení převratně zasáhl z. č. 314/2008 Sb. Šestičlenný senát dnes tvoří tři soudci a tři přísedící. Předsedou senátu a jeho zástupcem jsou soudci Nejvyššího soudu, případně Nejvyššího správního soudu, jedná-li se o soudce rozhodující ve správním soudnictví. Další člen senátu z řad soudců je soudcem vrchního, krajského nebo okresního soudu. Mezi přísedícími je pak vždy nejméně jeden státní zástupce, jeden advokát a jedna osoba vykonávající jiné právnické povolání, je-li zapsána v seznamu přísedících (§ 4, odst. 1). Pro tento účel vede předseda kárného soudu seznamy soudců a seznam přísedících. Kárný senát je sestavován formou losování jeho jednotlivých členů a náhradníků z příslušných seznamů předsedou kárného soudu na dobu pěti let (§ 4, odst. 6).¹⁹⁴ Je zajímavé, že ačkoliv už v roce 1999 bylo tehdejší právní úpravě vytýkáno, že předseda soudu jako kárný žalobce byl zároveň osobou, která sestavuje kárný senát formou jmenování, přijetí nového z. č. 7/2002 Sb. nepřineslo žádnou změnu.¹⁹⁵ Byl to až novelizační z. č. 314/2008 Sb., který dle mého názoru přinesl jednoduché a přitom optimální řešení, když jmenování nahradil losováním.

Na novou podobu kárných senátů existují v zásadě dva názory. Na straně jedné je tady snaha o odstranění tzv. falešné soudcovské solidarity. I předseda NSS Josef Baxa uvedené řešení považuje za koncepčně správné, neboť výsledky kárných řízení budily spíše rozpaky a v „supersenátech“ spatřuje potřebnou reflexi zvenčí, která může změnit uzavřenost české

¹⁹¹ aktuální znění: zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁹² důvodová zpráva k z. č. 314/2008 Sb., sněmovní tisk č. 425

¹⁹³ BARTONIČKOVÁ, Klára. Navrhovaná právní úprava řízení o kárné odpovědnosti soudců jako možný milník českého soudnictví. In BURDA, Eduard a kol. *Milníky práva v stredourópskom prostore 2008*. Bratislava: univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Vydavateľské oddelenie, 2008, s. 99.

¹⁹⁴ aktuální znění: zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁹⁵ VÁVRA, Libor. Projev prezidenta Soudcovské unie ČR JUDr. Libora Vávry. *Soudce*, 1999, roč. 4, č. 2, s. 3.

justice.¹⁹⁶ Naproti tomu bývalý prezident Soudcovské unie Jaromír Jirsa v rozhovoru s Martinem Veselovským řekl, že i když v Evropě existují justiční systémy, kde jsou členy kárných senátů i osoby, které nejsou soudci, ve většině zemí je rozhodování o kárné odpovědnosti svěřeno výlučně soudcům.¹⁹⁷ Problém nevidí ani tak v onom „cizím“ prvku jako takovém, nýbrž v tom, jakým způsobem bude zajištěna nezávislost těchto osob, když advokát i státní zástupce vystupují v řízeních před soudem.¹⁹⁸

Osobně rozumím argumentům obou stran, jednoznačně se ale přikláním k názoru Josefa Baxy. Kárná řízení byla poslední dobou spíše mediálními kauzami a negativní postoj vůči novému složení kárných senátů jej zcela jistě nevylepší. Naopak bude vyvolávat dojem, že soudcovská solidarita v kárných řízeních funguje velmi silně a soudci se jí za žádnou cenu nechtějí vzdát. Nesouhlasím ani s tvrzením, že advokát či státní zástupce nejsou schopni posoudit kárné provinění soudce jen proto, že funkci soudce nikdy nevykonávali. Je pravdou, že mezi pracovní náplní soudce, státního zástupce a advokáta panují jisté rozdíly. Vystudovali však právnickou fakultu stejně jako soudce a při své práci nepoužívají jiné právní předpisy, než které používá soudce. Navíc pokud bych na tento argument přistoupila, pak bych v podstatě zpochybnila chod soudnictví jako takového. Soudce rozhoduje podle zákona, nicméně často jde o případy, se kterými také nemá žádnou osobní zkušenost. A jeho schopnost případ správně posoudit a rozhodnout také nikdo nezpochybňuje. Kromě toho považuji za velmi důležité ustanovení § 4, odst. 7 z. č. 7/2002 Sb., které k přijetí rozhodnutí kárného senátu požaduje většinu hlasů všech členů a pro případ rovnosti hlasů zákonodárce tady neplatí ono časté „rozhoduje hlas předsedy“, nýbrž v takovém případě vydá senát zprošťující rozhodnutí. Přisedící tedy sami nedokážou soudce uznat vinným ze spáchání kárného provinění, jestliže ke stejnému závěru nedospěje alespoň jeden soudce.

Vyklický disciplinární orgán nepovažuje za soud, přestože je formálně součástí nejvyššího soudu, neboť tři jeho členové nejsou voleni soudci a soudnictví pak nemá vůbec žádný vliv na to, kdo bude navržen do nesoudcovských členů kárných senátů.¹⁹⁹ Ústavní soud však dospěl k opačnému závěru. Kárný senát **je soudem** ve smyslu čl. 6 Úmluvy a čl. 81 Ústavy, přestože jeho členy nejsou pouze soudci, ale i zástupci jiných právnických profesí. Účast občanů na rozhodování soudu je v zákonem stanovených případech umožněna už čl. 94,

¹⁹⁶ BAXA, Josef. *Hledám soudce, kteří se neschovávají* [online]. hn.iHNed.cz, 29. únor 2008 [cit. 20. května 2011]. Dostupné na <http://hn.iHNed.cz/c4-10065240-23067710-500000_d-hledam-soudce-kteri-se-neschovavaji>.

¹⁹⁷ AUGUSTIN, Miroslav. *Rozhovor s prezidentem Soudcovské unie ČR Jaromírem Jirsou* [online]. rozhlas.cz, 5. únor 2008 [cit. 2. června 2011]. Dostupné na <http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/publicistika/_zprava/421260>.

¹⁹⁸ JIRSA, Jaromír. O nás, bez nás, s námi, proti nám, či pro nás?. *Soudce*, 2008, roč. 10, č. 3, s. 6.

¹⁹⁹ VYKLIČKÝ, Jan. Kam kráčí (kam zatím dokráčelo) české soudnictví. *Soudce*, 2008, roč. 10, č. 9, s. 10.

odst. 2 Ústavy a kárný senát naplňuje jak formální, tak materiální znaky soudu. Z formálního hlediska je organizačně součástí Nejvyššího správního soudu a jeho předsedou je vždy soudce. Materiálně jsou zde garance nezávislosti a nestrannosti, které jsou zakotveny zejména v § 5 a § 6 z. č. 7/2002 Sb. a které se vztahují na kárný senát stejně jako na soud složený pouze ze soudců.²⁰⁰

Netvrdím, že rozhodnutí Ústavního soudu mají vždy mé sympatie. V případě kárných senátů ale s jeho názorem souhlasím. Ústava umožňuje v zákonem stanovených případech, aby se na rozhodování soudu podíleli občané. I v trestním řízení je možné, aby jednal senát ve složení jeden soudce a dva přísedící, osoby bez jakéhokoliv právnického vzdělání, které mohou na základě provedeného dokazování dospět k závěru, že osoba se trestného činu skutečně dopustila, soudce dokonce přehlasovat a rozhodnout tak klidně o několika letech života jedince strávených ve vězení. Nerozumím tak obavám Vyklického, jestliže přísedící kárného senátu jsou osoby s právnickým vzděláním, které navíc nemohou soudce z povolání přehlasovat. Nesoudcovský prvek bude buď kárně obviněnému přinášet výhodu, nebo to bude právě soudce, který v konečném důsledku rozhodne o vině/nevině kárně obviněného.

6.3 Zahájení kárného řízení

6.3.1 Návrh na zahájení kárného řízení a jeho náležitosti, pojem skutku

Kárné řízení se soudcem lze zahájit **pouze na návrh** (§ 8, odst. 1), který **musí obsahovat** jméno a příjmení soudce, proti němuž návrh směřuje, popis skutku, pro který se navrhuje zahájení kárného řízení, označení důkazů, o které se návrh opírá a návrh na uložení konkrétního kárného opatření. Senát kárného soudu není ale návrhem na uložení kárného opatření vázán (§ 9, odst. 2).²⁰¹ Nezbytnou podmínkou, jejíž splnění musí kárný soud vždy kontrolovat, je i dodržení lhůty v § 9, odst. 1 z. č. 7/2002 Sb. Návrh musí být totiž podán nejpozději do 6 měsíců ode dne, kdy se navrhovatel dozvěděl o skutečnostech týkajících se kárného provinění, které jsou rozhodné pro podání návrhu (subjektivní lhůta), nejpozději však do 3 let ode dne spáchání kárného provinění (objektivní lhůta). Procesním důsledkem opožděnosti návrhu je pak zastavení kárného řízení.²⁰²

Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. Skno 1/98 uvedl, že s poukazem na přiměřené použití trestního řádu je jednou ze základních zásad kárného řízení také *zásada obžalovací* zakotvená v § 2, odst. 8 TR. To znamená, že pokud v návrhu na zahájení kárného řízení se

²⁰⁰ nález Ústavního soudu ze dne 29. září 2010, sp. zn. Pl ÚS 33/09, bod 60

²⁰¹ aktuální znění: zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, ve znění pozdějších předpisů

²⁰² Tamtéž.

soudcem není uveden určitý skutek, nemůže o tomto skutku kárný senát v daném kárném řízení rozhodovat ani k němu přihlížet jako k jiné přitěžující okolnosti.²⁰³

Jak vyplývá z rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, sp. zn. Ds 1/2003, pojem skutku musí být vykládán tak, jak je tomu v trestněprávní nauce.²⁰⁴ Ta skutkem rozumí určitou událost ve vnějším světě vyvolanou jednáním člověka. Za jeden skutek jsou považovány všechny projevy člověka navenek, které jsou příčinou následku významného pro trestní právo, pokud jsou zahrnuty zaviněním. Skutek zahrnuje jen okolnosti skutkové, nikoliv jejich právní posouzení.²⁰⁵ V trestním řízení platí, že skutkem podle trestního řádu se rozumí i dílčí útok pokračujícího trestného činu²⁰⁶ (§ 12, odst. 12 TR).

Jak již bylo uvedeno, nejčastějším důvodem pro zahájení kárného řízení jsou zaviněné neodůvodněné průtahy v řízení. Nejvyšší soud v této souvislosti konstatoval, že kárným proviněním je zaviněné porušení povinnosti soudce v určitém časovém období. K naplnění skutkové podstaty kárného provinění postačí zaviněné průtahy už i v jediné věci. ***Zaviní-li však soudce ve vymezeném období průtahy ve více věcech, nejde v každé této věci o samostatný skutek kárného provinění, nýbrž o pokračování v neplnění soudcovských povinností.*** Dále platí, že pokud byl soudce v minulosti uznán vinným kárným proviněním spočívajícím v zaviněných neodůvodněných průtazích v řízení v určitém časovém období, nelze ho již napříště za toto časové období uznat vinným tímž kárným proviněním.²⁰⁷

6.3.2 Osoby aktivně legitimované k podání návrhu na zahájení kárného řízení

Ustanovení § 8, odst. 2 z. č. 7/2002 Sb. taxativně vymezuje okruh osob, které jsou oprávněny podat návrh na zahájení kárného řízení o kárné odpovědnosti soudce. Těmi jsou:

- Prezident republiky a ministr spravedlnosti proti kterémukoliv soudci.
- Předseda NS proti kterémukoliv soudci tohoto soudu a dále proti soudci soudu nižšího stupně jednajícího ve věcech patřících do pravomoci, v nichž je vrcholným orgánem. obdobně platí pro předsedu NSS.
- Předseda VS proti kterémukoliv soudci příslušného VS a proti soudci soudu nižšího stupně.
- Předseda KS proti kterémukoliv soudci příslušného KS a proti soudci OS.

²⁰³ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. června 1998, sp. zn. Skno 1/98

²⁰⁴ rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 7. května 2008, sp. zn. Ds 17/2003

²⁰⁵ JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s. 510-512.

²⁰⁶ Dle § 116 se pokračováním v trestném činu rozumí takové jednání, jehož jednotlivé dílčí útoky vedené jednotným záměrem naplňují, byť i v souhrnu, skutkovou podstatu stejného trestného činu, jsou spojeny stejným nebo obdobným způsobem provedení a blízkou souvislostí časovou a souvislostí v předmětu útoku.

²⁰⁷ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2007, sp. zn. 1 Skno 2/2002

- Předseda OS proti soudci příslušného OS a proti soudci jiného OS.²⁰⁸

Současnou právní úpravu považuji za vyhovující. Předsedové soudů jako orgány státní správy soudů provádějí prověrky spisů, dohlížejí na úroveň soudního jednání, vyřizují stížnosti apod. Jsou skutečně nejbližší tomu, aby zjistili jakékoliv pochybení na straně soudců. Celý systém je navíc posílen tím, že oprávnění předsedů vyšších soudů se nevztahuje pouze na soudce příslušného soudu, ale i soudce nižších soudů v jeho obvodu. Pro případ, že by předsedové soudů „selhalí“, je tady stále ještě ministr spravedlnosti, jako vrcholný orgán státní správy soudů. Za krok stranou považuji začlenění prezidenta republiky mezi kárné žalobce v průběhu legislativní procedury. Když pominu, že se formálně jedná o součást moci výkonné, tak pro vymezení okruhu kárných žalobců primární předpoklad, aby tyto osoby na základě svých činností také disponovaly potřebnými poznatky pro kvalifikované vypracování návrhu na zahájení kárného řízení.²⁰⁹ Odkud získá prezident potřebné informace a důkazy, kterými návrh na zahájení kárného řízení se soudcem doloží, mi není zcela jasné.

Zjistí-li **orgán státní správy soudu**, kterým je ministerstvo, předsedové a místopředsedové soudů, že soudce zaviněně porušil své povinnosti při výkonu funkce nebo že chování narušuje důstojnost soudcovské funkce nebo ohrožuje důvěru v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodování soudů, **podá** návrh na zahájení řízení o kárné odpovědnosti soudců podle zvláštního právního předpisu (§ 128, odst. 1 ZSS).²¹⁰ Zákon tuto povinnost ukládá i místopředsedům soudů, nicméně § 8 z. č. 7/2002 Sb. je k podání návrhu na zahájení kárného řízení nelegitimuje!? Pokud tedy nejsou splněny předpoklady pro udělení výtky dle § 88a ZSS, jsou ministr, předsedové a (místopředsedové?) soudů povinni návrh na zahájení kárného řízení podat. V případě, že tuto svou povinnost nesplní, je možné s předsedou soudu zahájit kárné řízení pro kárné provinění soudního funkcionáře dle § 87, odst. 2 ZSS. S místopředsedou je situace složitější, protože i kdyby návrh podat chtěl a chtěl splnit svou povinnost, z. č. 7/2002 Sb. ho mezi kárnými žalobci neuvádí.

6.4 Opravné prostředky v kárném řízení

Z. č. 7/2002 Sb. až do novely z roku 2008 pamatoval v § 21 na možnost podat odvolání proti rozhodnutí kárného senátu Vrchního soudu k Nejvyššímu soudu a to ve lhůtě

²⁰⁸ aktuální znění: zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, ve znění pozdějších předpisů

²⁰⁹ Tamtéž.

²¹⁰ aktuální znění: zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, ve znění pozdějších předpisů

15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení rozhodnutí.²¹¹ S účinností od 1. října 2008 se však kárné řízení se soudcem stalo jednostupňovým.

Hlavním důvodem pro zavedení jednostupňového kárného řízení měla být dosavadní zkušenost, kdy odvolání bylo podáváno v jedné třetině případů a Nejvyšší soud tradičně uložené sankce zmírňoval. Autoři návrhu dále poukazovali na skutečnost, že až do roku 1957 bylo řízení také jednostupňové a v podstatě až do roku 2002 právo na odvolání příslušelo jen některým soudcům. Pokud jde o mezinárodní dokumenty uvedené v podkapitole 5.2, vystačili si s jednoduchým odůvodněním, že se jedná o dokumenty nezávazného charakteru. S čím se však vypořádat museli, byla Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, jenž v čl. 6 zaručuje právo každého na přístup k soudu pro rozhodování o trestních obviněních. V důvodové zprávě je jasně uvedeno, že je otázkou, zda lze rozhodování o kárném provinění chápat jako rozhodování o trestném činu, když i judikatura ESLP je nejasná. Závěr v rozhodnutí Pellegrin proti Francii, který disciplinární řízení z rámce čl. 6 zcela vyloučil, byl následně změněn rozhodnutím ve věci Vilho Eskelinen proti Finsku, podle kterého čl. 6 na spory státních zaměstnanců se státem dopadá potud, pokud stát určité typy sporů ze soudního projednání nevyloučil. Dále se tím nezabývali, protože jak uvedli, i kdyby disciplinární řízení zařadili pod řízení o trestním obvinění, tak čl. 6 garantuje právo na přístup k soudu, nikoliv na zřizování odvolacích instancí.²¹²

Dne 30. října 2009 byl Ústavnímu soudu doručen návrh Nejvyššího správního soudu na zrušení ustanovení § 21 z. č. 7/2002 Sb. Dle názoru **navrhovatele** soudci náleží právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 LZPS, ale vzhledem k rozhodnutí ESLP ve věci Eskelinen proti Finsku a Olujic proti Chorvatsku, také čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Řízení o kárné odpovědnosti soudce je řízením o trestním obvinění ve smyslu čl. 6, odst. 1 Úmluvy, pro které je právo na odvolání neopominutelným atributem, a přestože Dodatkový protokol č. 7 připouští výjimku, takovýto postup je možný jen při dodržení principu přiměřenosti mezi sledovaným cílem a použitými prostředky.²¹³

Ústavní soud uvedl, že samotná jednoinstančnost řízení není způsobilá nezávislost soudce ohrozit a právo na odvolání ústavním pořádkem obecně garantováno není. Jedinou výjimku v tomto směru představuje právě čl. 2 Dodatkového protokolu č. 7, který stanoví, že každý, koho soud uzná vinným z trestného činu, má právo nechat přezkoumat výrok o vině nebo trestu soudem vyššího stupně. Proto se musel zabývat otázkou, zda lze řízení o kárné

²¹¹ historická verze: zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, ve znění účinném ke dni 1. dubna 2002

²¹² důvodová zpráva k z. č. 314/2008 Sb., sněmovní tisk č. 425

²¹³ nález Ústavního soudu ze dne 29. září 2010, sp. zn. Pl ÚS 33/09, bod 12

odpovědnosti soudce podřadit pod kategorii řízení o trestním obvinění ve smyslu čl. 6 Úmluvy. Již ve svých dřívějších nálezech vyslovil názor, že s některými disciplinárními řízeními je možno zacházet jako s řízeními o trestním obvinění, což ovšem neplatí bezvýjimečně. A protože ani judikatura ESLP nedává jednoznačnou odpověď, provedl Ústavní soud tzv. Engelův test (podle rozhodnutí ESLP Engel proti Nizozemí ze dne 8. Června 1976), aby zjistil, zda napadená právní úprava odpovídá charakteristikám řízení o trestním obvinění.²¹⁴

Ústavní soud vyhodnotil, že ve světle Engelova testu nelze kárné řízení považovat za řízení o trestním obvinění. Z hlediska systematiky právního řádu se nejedná o trestní řízení, bez ohledu na subsidiární použití trestního řádu. Svou povahou je řízením typicky disciplinárním a sankce, které lze v kárném řízení uložit, jsou sankce měnící nebo ukončují pouze právní vztah mezi soudcem a státem. Nejde tedy o sankce trestní, nýbrž disciplinární. K tomuto dále doplnil, že i kdyby dospěl k opačnému závěru, nevedlo by to ke zrušení § 21, neboť čl. 2, odst. 2 Dodatkového protokol č. 7 umožňuje vyloučit odvolání v těch případech, kdy v prvním stupni rozhoduje nejvyšší soud.²¹⁵

Právo na odvolání nedovodil ani jiným způsobem, přestože se v českém právním řádu jedná o obecný standard. V neposlední řadě změna modelu dle názoru Ústavního soudu sledovala legitimní cíle, jako zrychlení řízení a posílení důvěry veřejnosti.²¹⁶

První, co mne po přečtení důvodové zprávy k z. č. 314/2008 Sb. a nálezu Ústavního soudu napadlo, byla věta z Bible: „Nezahladím ji ani kvůli těm deseti.“ a přísloví: Když se kácí les, lítají třísky. Velkým překvapením potom pro mě bylo, že soudce Stanislav Balík ve svém odlišném stanovisku použil úplně stejné přirovnání Abraháma, který se přimlouval za Sodomu a na závěr uvedl, že se k právu na odvolání třeba vrátíme, až při kácení lesa bude nešťastnou náhodou zlomena první tříska.²¹⁷

Vzhledem k nejasné judikatuře ESLP lze opravdu dospět k různým závěrům a nikomu nemůžete říct, že tento názor není správný, protože jednoznačná odpověď prostě neexistuje. Jsem si toho plně vědoma, a proto k této otázce přistupuji spíše z obvyčejného lidského hlediska. Ve většině případů byla odvolání zamítána nebo sankce snižovány. Ale stále ve mně vítězí přesvědčení, že odvolání bude mít svůj význam, i kdyby mělo napravit chybné rozhodnutí v případě jediného soudce a odvrátit tak např. jeho odvolání z funkce. Právě proto je mi nejbližší názor soudce Balíka, který upozorňuje na to, že odvolání z funkce soudce

²¹⁴ Tamtéž.

²¹⁵ nálezu Ústavního soudu ze dne 29. září 2010, sp. zn. Pl ÚS 33/09, bod 44

²¹⁶ Tamtéž.

²¹⁷ odlišné stanovisko Stanislava Balíka k nálezu Ústavního soudu ze dne 29. září 2009, sp. zn. Pl ÚS 33/09

nemůžeme úplně považovat za obdobu okamžitého zrušení pracovního poměru, protože takovýto soudce má ex lege zavřené dveře i do advokacie, notářství i exekutorského úřadu. A chyba se prostě může stát...²¹⁸

Jediným přípustným opravným prostředkem mimořádného charakteru je tak pouze **obnova řízení**. Návrh na obnovu kárného řízení může podat soudce, který byl kárným senátem uznán vinným ze spáchání kárného provinění ve lhůtě 3 let od právní moci rozhodnutí (§ 22, odst. 1).²¹⁹ V ostatním se přiměřeně použijí ustanovení o obnově řízení podle trestního řádu. Z § 278, odst. 1 TR lze dovodit, že pro povolení obnovy kárného řízení musí vyjít najevo skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými už dříve odůvodnit jiné rozhodnutí o vině, nebo vzhledem k nimž by původně uložený trest byl ve zřejmém nepoměru k povaze a závažnosti spáchaného kárného provinění nebo uložený druh kárného opatření by byl ve zřejmém rozporu s účelem trestu.²²⁰ Musí se jednat o skutečnosti nebo důkazy, které se týkají skutečností nastalých před rozhodnutím, tzn. nové je pouze to, kdy vyšly najevo!²²¹

²¹⁸ odlišné stanovisko Stanislava Balíka k nálezu Ústavního soudu ze dne 29. září 2010, sp. zn. Pl ÚS 33/09

²¹⁹ aktuální znění: zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, ve znění pozdějších předpisů

²²⁰ aktuální znění: zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů

²²¹ JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s. 634.

7. Závěr

Výkon kteréhokoliv zaměstnání, ať už jde o prodavače či zdravotní sestru, s sebou přináší odpovědnost za porušení pracovněprávních povinností. Ne jinak je tomu i v případě soudců, kteří taktéž musí nést odpovědnost za svá profesní selhání. Pracovní vztah soudců se však vzhledem k požadavku nezávislosti a nestrannosti soudce a jejich úloze ve společnosti, vyznačuje řadou specifik a ne všechna ustanovení zákoníku práce či jiných pracovněprávních předpisů jsou pro pracovní vztah soudce použitelná. Kategorický požadavek soudcovské nezávislosti totiž už z povahy věci vylučuje existenci klasického vztahu zaměstnanec-zaměstnavatel, kde zaměstnavatel může udělovat pokyny k zaměstnancem vykonávané práci či posuzovat jeho případná pochybení. Nejen z tohoto důvodu je pak problematika odpovědnosti soudce vyhrazena samostatné právní úpravě. Pokud totiž porušuje své povinnosti zaměstnanec, z čehož zaměstnavatel vyvodí příslušné důsledky, chrání primárně sebe a svůj zájem na vytvoření kvalitního pracovního týmu. Naproti tomu úkolem soudů je poskytovat ochranu ohroženým a porušeným právům „obyčejných lidí“. Oni jsou těmi, kterých se pochybení soudců budou dotýkat velmi silně a jejichž důvěra v řádné fungování soudnictví je důležitým hlediskem. Považuji proto za naprosto správné, aby kárná řízení neměla interní charakter a na soudce byly kladeny vysoké požadavky z hlediska jejich charakteru i chování, a to nejen během pracovní doby.

Základ právní úpravy kárné odpovědnosti soudce spočívá v definici skutkové podstaty disciplinárního deliktu kárného provinění, a to jako zaviněného porušení povinností soudce, jakož i jiného chování nebo jednání, jímž soudce narušuje důstojnost soudcovské funkce nebo ohrožuje důvěru v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodování soudu (§ 87, odst. 1 ZSS).²²² Z formálního hlediska se zákonodárce přiklonil k variantě, kdy do zákona začlenil pouze jednu obecnou skutkovou podstatu kárného provinění, a to takovou, aby dopadala na veškerá možná nežádoucí jednání soudců. Samozřejmě, že se najdou tací, kteří zvolený model kritizují právě pro jeho přílišnou obecnost a za vhodnější řešení považují enumerativní výčet skutkových podstat, které budou jasně formulovat zakázaná jednání. Osobně se však přikláním k variantě první. Z výše uvedené definice je zřejmé, že soudce může být kárně stíhán nejen pro porušení povinností, ale i pro jiné nevhodné chování. Dokážu si představit široké spektrum takovýchto excesů, proto se domnívám, že výčtovou metodou není možné pokrýt vše. Zákonitě by tudíž došlo k tomu, že by se ve výčtu stejně objevila generální skutková podstata právě pro případ, aby nenastala situace, kdy by soudce, jenž se dopustil

²²² aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

zjevně nevhodného chování, nemohl být kárně stíhán jen pro absenci skutkové podstaty. Dovoluji si také tvrdit, že takovýto model by prakticky nic nevyřešil. Jasná pochybení jsou jasná, ať už s výčtem skutkových podstat nebo bez něj. A pokud by se předmětem kárného řízení stalo jednání, na které by nedopadala žádná speciální skutková podstata, jednalo by se pravděpodobně o tak ojedinělý případ, na který ani zákonodárce nepomyslel, takže samotné posuzování by se stejně odehrávalo v rovině obecné skutkové podstaty.

Delikt kárného provinění soudce je koncipován jako delikt ohrožovací. Uvedený závěr dle mého názoru nevylučuje ani fakt, že definice se zaviněným porušením povinností či jiným zaviněným jednáním nebo chování spojuje mimo jiné „*narušení*“ důstojnosti funkce, neboť v § 80, odst. 1 ZSS je uvedena povinnost soudce zdržet se všeho, co by *mohlo* narušit důstojnost soudcovské funkce.²²³ Již pouhé vyvolání možnosti takového narušení důstojnosti znamená porušení soudcovské povinnosti, které pravděpodobně povede k ohrožení důvěry veřejnosti v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodnutí soudu, jakožto alternativního následku k narušení soudcovské funkce uvedeného v definici, čímž dojde k naplnění objektivní stránky kárného provinění.

Z jazykového hlediska není z definice kárného provinění patrné, zda se požadované následky vztahují pouze k jinému zaviněnému chování či jednání, nebo i k porušení soudcovských povinností. Obě možnosti výkladu jsou možné a lze se tak setkat s oběma přístupy. Zatímco někteří autoři uvádějí, že již samotné porušení povinností soudce zakládá kárné provinění, aniž by bylo třeba zkoumat narušení důstojnosti funkce nebo ohrožení důvěry veřejnosti, kárné soudy se ve své judikatuře přiklánějí k opačnému názoru. Osobně se domnívám, že jde opravdu o drobný problém. Ani jednu variantu totiž nepovažuji za špatnou a klidně bych si dokázala ve vztahu k porušení soudcovských povinností představit i takto formální přístup. Případů, kdy by soudce porušením své povinnosti neohrozil důvěru veřejnosti, by asi moc nebylo. Nedostatek ohrožení důvěry ze strany veřejnosti by potom zřejmě svědčil o opravdu nízkém stupni závažnosti soudcova pochybení. A přesně v takových případech dnes § 88a ZSS umožňuje orgánu státní správy soudu vyřešit celou záležitost udělením výtky, bez zahájení kárného řízení, což by de facto zmírňovalo ono příliš formalistické pojetí.²²⁴

Koncepci kárného provinění jako deliktu ohrožovacího pak považuji nejen za správnou, ale také za jedinou možnou. Za správnou ji považuji proto, že by bylo zcela absurdní čekat s kárným stíháním až na okamžik, kdy soudcovo pochybení způsobí fatální

²²³ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

²²⁴ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

následky ve formě poruchy. A za jedinou možnou proto, že se pohybujeme na poli velmi abstraktních pojmů, jako jsou důstojnost funkce, důvěra, veřejnost apod. Opravdu si v praxi nedokážu představit, jak by se v kárném řízení dokazovalo narušení důstojnosti funkce soudce nebo ztráta důvěry ze strany veřejnosti, a to nad veškerou pochybnost.

Skutečnost, že soudce poruší své povinnosti nebo se dopustí jiného nevhodného chování, které má za následek narušení důstojnosti funkce nebo ohrožení důvěry veřejnosti, ještě sama o sobě nestačí k tomu, aby byl soudce uznán vinným ze spáchání kárného provinění. Kárná odpovědnost soudce je totiž, dle mého názoru zcela správně, koncipována jako odpovědnost subjektivní, když zákon uvádí, že kárným proviněním rozumí *zaviněné* porušení povinností, jakož i jiné zaviněné jednání nebo chování. Je zcela pochopitelné, že pokud zákonodárce zvolil model jedné obecné skutkové podstaty, ponechal taktéž vyjádření subjektivní stránky v obecné rovině. Legální definici pojmu zavinění a jeho jednotlivých forem bychom však v ZSS hledali marně. S uvedeným nedostatkem se ale kárné soudy vypořádaly poměrně jednoduše, když ve své judikatuře konstatovaly, že charakter disciplinárního deliktu kárného provinění se mnohem více blíží k přestupkům, než k trestným činům, tudíž i otázky zavinění mají být při neexistenci vlastní právní úpravy posuzovány podle právní úpravy platné pro přestupky.²²⁵

ZSS ve svém § 88, odst. 1 uvádí, že soudci lze podle závažnosti jím spáchaného kárného provinění uložit některé z kárných opatření. V taxativním výčtu s ambicí jejich současného odstupňování dle přísnosti, pak uvádí důtku, snížení platu až o 30% na dobu nejvíce jednoho roku, odvolání z funkce předsedy senátu a odvolání z funkce soudce.²²⁶ Je zcela nepochybné, že důtka představuje nejmírnější opatření, zatímco odvolání z funkce soudce to nejpřísnější. A přestože mám o řazení zbylých dvou opatření své pochybnosti, nebudu na tomto místě znovu opakovat to, co je podrobně rozvedeno v kapitole 5.2 této práce. K čemu se však vyjádřit musím, jsou dvě zásady upravené v § 88, a to, že za kárné provinění lze soudci uložit *některé* z opatření, to znamená pouze jedno jediné. A v případě společného řízení ohledně několika kárných provinění téhož soudce má být soudci uloženo opatření, které se vztahuje na kárné provinění nejpřísněji postižitelné (§ 88, odst. 1, § 88, odst. 4 ZSS).²²⁷ Není debaty o tom, že důtka plní svou funkci tehdy, je-li uložena samostatně, a že vedle odvolání z funkce soudce nemá smysl ukládat jakékoliv další opatření. A i když podle aktuální právní úpravy přichází v úvahu vlastně jen možnost snížení platu za současného

²²⁵ rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. ledna 2007, sp. zn. 1 Ds 20/2006

²²⁶ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

²²⁷ aktuální znění: zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

odvolání z funkce předsedy senátu, není vyloučeno, že se okruh kárných opatření v budoucnu rozšíří, čímž by došlo k rozšíření okruhu i jejich vzájemných kombinací. Osobně bych zakotvení této možnosti uvítala, protože odvolání z funkce předsedy senátu považuji tak trochu za „doplňující kárné opatření“ a jestliže se předseda senátu dopustí závažného pochybení, mělo by jeho odvolání z této funkce následovat víceméně automaticky. Z rozhodnutí kárných soudů ale jednoznačně vyplývá, že odvolání z funkce předsedy senátu je ukládáno ojediněle, což si odůvodňuji právě tím, že jsou kárné senáty nuceny vybrat vždy jen jedno opatření. Potom se není čemu divit, že ze vzájemného porovnání vyplyne jako odpovídající opatření spíše snížení platu. Uvedený deficit vnímám o to citelněji v rámci právní úpravy týkající se společného řízení, kde posouzení závažnosti spáchaných provinění nemusí být vůbec jednoduché a výběr pouze jednoho opatření ze škály, která není navíc příliš široká, nemusí odpovídat celkovému zhodnocení závažnosti soudcova jednání.

Novelizační zákon č. 314/2008 Sb. nepřinesl do hmotněprávní úpravy kárné odpovědnosti soudce žádné novinky, až na nově zakotvenou skutkovou podstatu kárného provinění soudního funkcionáře, což už spadá do problematiky státní správy soudu, a dále možnosti zahájit řízení o nezpůsobilosti k výkonu funkce se soudcem, který byl za posledních 5 let před podáním návrhu na zahájení tohoto řízení nejméně třikrát pravomocně uznán vinným kárným proviněním, pokud je tímto zpochybněna jeho důvěryhodnost. Ostatní změny, na první pohled lehce přehlédnutelné, neboť se jedná jen o změny v číslicích, ve svých důsledcích však velmi zásadní, byly vedeny s úmyslem celkového zpřísnění právní úpravy. Prodloužila se tak doba, po jejímž uplynutí odpovědnost soudce zaniká a byla navýšena hranice nejvyššího možného platového snížení včetně doby, po kterou může být plat snížen. Není žádným překvapením, že se uvedené kroky nesetkaly s nejlépe řečeno přijetím, osobně s nimi však souhlasím. Konkrétní výměra kárného opatření snížení platu se totiž do značné míry odvíjí i od intervalu, ve kterém se kárný soud může pohybovat, a dřívější velmi časté snížení platu o 15% po dobu 3 měsíců nebylo podle mne možné, vzhledem k finančnímu ohodnocení soudce, považovat za dostatečnou sankci. Z rozhodnutí NSS je již v tomto směru patrný posun, neboť plat je dnes snižován v průměru na dobu 6-8 měsíců.

Zatímco zpřísnění hmotněprávní úpravy bylo kritizováno, ta hlavní kritika se snesla na změny v právní úpravě kárného řízení, kde názorový rozkol vyústil až v předložení věci k posouzení Ústavnímu soudu. V první řadě se domnívám, že vzhledem ke specifickému složení kárných senátů, je bezvýznamné, zda formálně patří k Nejvyššímu soudu nebo nově Nejvyššímu správnímu soudu. Pokud se pak jedná o „laický“ prvek v kárných senátech, nemám námitky. Ústava účast laiků na soudním rozhodování připouští a zde navíc existuje

zákonný požadavek jejich právnického vzdělání. Také nesouhlasím s konstatováním, že advokát či státní zástupce není schopen správně posoudit kárné provinění jen proto, že nikdy funkci soudce nevykonával. I soudce musí mnohdy rozhodovat případy, se kterými nemá žádnou osobní zkušenost. Navíc značné množství času věnují právě účasti na soudních jednáních, ze kterých si jistě odnášejí vlastní zkušenosti s průtahy v řízeních apod., které mohou do kárného řízení vnést nový úhel pohledu. I zbylé obavy považuji za liché, jestliže § 4, odst. 7 z. č. 7/2002 Sb. stanoví, že při rovnosti hlasů vynese senát zprošťující rozhodnutí.²²⁸ „Laici“ tedy sami nemohou uznat soudce kárně odpovědným, jestliže ke stejnému závěru nedospěje alespoň jeden soudce v senátu.

Kárné řízení je od roku 2008 řízením jednoinstančním, což následně svým nálezem potvrdil i Ústavní soud. Je pravdou, že odvolání na území České republiky nebylo vždy standardem a že mezinárodní dokumenty týkající se kárné odpovědnosti soudce a kárného řízení mají mnohdy pouze doporučující charakter. Existuje však dokument, se kterým se Ústavní soud musel vypořádat, a tím byla Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod a její čl. 6. Nutno podotknout, že Ústavní soud se opravdu vypořádal. Stejně tak ale 6 soudců, kteří uplatnili svá odlišná stanoviska. Tito vycházeli ze stejných dokumentů, nicméně došli k opačnému závěru, který byli taktéž schopni podložit kvalitními argumenty. Celý problém totiž spočívá na vyřešení dvou základních otázek. A to, zda lze disciplinární delikt kárného provinění zařadit pod pojem řízení o trestním obvinění podle čl. 6 a zda lze kárný senát NSS považovat za nejvyšší soud ve smyslu Dodatkového protokolu č. 7. Judikatura ESLP je v těchto otázkách nejasná, tudíž je opravdu možné dospět k oběma závěrům. A v takovéto situaci u mne, podobně jako u soudce Balíka²²⁹, rozhoduje obyčejný lidský pocit. Nemělo by se stávat, že soud rozhodne špatně, ale stává se to. Proto pro mne bude mít odvolání význam, i kdyby mělo vést k nápravě i jen jednoho chybného rozhodnutí ze sta.

Celkově považuji právní úpravu kárné odpovědnosti soudce a kárného řízení v České republice v zásadě za vyhovující. Dřívější právní úprava byla poměrně mírná a uzavřená do moci soudní. Samotná skutečnost, že soudci jsou kontrolováni jinými soudci, doplněná o problém s publikací rozhodnutí Vrchních soudů jako soudů kárných, nebyla schopna přesvědčit veřejnost o objektivitě kárných řízení. Hlavní nedostatky byly odstraněny z. č. 314/2008 Sb., nicméně jak jsem již výše uvedla, nadále mám výhrady vůči pravidlům pro ukládání kárných opatření a jednoinstančnosti kárného řízení. Vyloučení řádných opravných prostředků proti rozhodnutí kárného soudu ve státě, kde je odvolání přípustné v naprosté

²²⁸ aktuální znění: zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů

²²⁹ odlišné stanovisko Stanislava Balíka k nálezu Ústavního soudu ze dne 1. října 2009, sp. zn. Pl ÚS 33/09

většinu případů, a to i daleko banálnějších, považuji za krok špatným směrem, který si vysvětluji tím, že se zákonodárce příliš nechal unést snahou o viditelné zpřísnění právní úpravy. Ano, na soudce mají být kladeny vysoké nároky a ne nadarmo se říká, že komu je mnoho svěřeno, od toho se taky mnoho očekává, nicméně tato situace ve mně spíše vyvolává dojem, že kovářova kobyly opravdu chodí bosa...

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. Monografie a komentáře

1. BĚLINA, Miroslav a kol. *Pracovní právo*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 539 s.
2. HORZINKOVÁ, Eva, KUČEROVÁ, Helena. *Zákon o přestupcích s komentářem a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. 366 s.
3. HOUBOVÁ, Drahomíra a kol. *Psychologie pro právníky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 279 s.
4. HUBÁLKOVÁ, Eva. *Přehled judikatury Evropského soudu pro lidská práva. Právo na spravedlivé řízení a další procesní práva*. 1. Vydání. Praha: Aspi, 2006. 157 s.
5. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2009. 895 s.
6. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2007. 749 s.
7. KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině 1. díl*. 2. rozš. vydání. Plzeň: nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2009. 901 s.
8. KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině 2. díl*. 2. rozš. vydání. Plzeň: nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2009. s. 923-1441.
9. KOCOUREK, Jiří, ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích, zákon o státním zastupitelství komentář*. 2. dopl. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. 606 s.
10. MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 304 s.
11. NETÍK, Karel. *Psychologie v právu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997. 140 s.
12. PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda II. díl*. 2. rozš. vydání. Praha: nakladatelství Linde Praha a.s, 2008. 797 s.
13. PETRUSEK, Miloslav. *Velký sociologický slovník 1. díl*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1996. 747 s.
14. SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Soudnictví (historie, současnost a perspektivy)*. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. 592 s.
15. SLÁDEČEK, Vladimír, MIKULE, Vladimír, SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 935 s.
16. SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 2. přeprac. vydání. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009. 463 s.

17. VEČEŘA, Miloš. *Spravedlnost v právu*. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1997. 182 s.
18. VŮJTĚCH, Jan a kol. *Profesiogram soudce a státního zástupce*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. 211 s.

2. Odborné články

1. BOBEK, Michal. Odpovědnost a disciplína soudce (v přerodu?). *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 14, s. 502-510.
2. ČERMÁK, Karel. Odpovědnost soudce. *Literární noviny*, 2004, roč. 15, č. 13, s. 3.
3. GIACORNO, Oberto. Soudcovská nezávislost v zemích střední a východní Evropy. *Soudce*, 2000, roč. 2, č. 7, s. 13-16.
4. HRDLIČKOVÁ, Ivana. Odpovědnost soudce v České republice. *Soudce*, 2006, roč. 8, č. 9, s. 7-9.
5. JANSÁ, Miroslav. Řád či zákon? Nový slib v novém zákoně o soudech a soudcích. *Soudce*, 2002, roč. 4, č. 4, s. 11-12.
6. JIRSA, Jaromír. O nás, bez nás, s námi, proti nám, či pro nás?. *Soudce*, 2008, roč. 10, č. 3, s. 2-8.
7. LAKATOŠ, Michal. Úroveň soudnictví určují soudci. *Trend: politiky, vědy, kultury, společnosti* 1995, roč. 2, č. 4, s. 13-14.
8. LANGER, Petr. Ještě jednou k problematice jmenování soudců, tentokrát ve světle rozsudku Nejvyššího správního soudu. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 13, s. 485-490.
9. MAZANEC, Michal. Soudcovská imunita a kárná odpovědnost soudců. *Právní rozhledy*, 1999, roč. 4, č. 9, s. 278-285.
10. PĚTIOKÝ, Jiří. Pospíšilovo kladivo na soudce. *Týden*, 26. listopad 2007, s. 26.
11. PIKNA, Pavol. O postavení soudců. *Právní rádce*, 1993, roč. 1, č. 7, s. 20.
12. STÍN, Martin. Nezávislost a svědomí soudců. *Literární noviny*, 2004, roč. 15, č. 11, s. 1, 3.
13. SVÁČEK, Jan. Emancipace soudní moci. *Soudce*, 2005, roč. 7, č. 1, s. 5-8.
14. ŠŤASTNÝ, Aleš. Úvaha nad novelizací zákona o soudech a soudcích. *Soudce*, 2003, roč. 5, č. 6, s. 5-7.
15. VÁVRA, Libor. Projev prezidenta Soudcovské unie ČR JUDr. Libora Vávry. *Soudce*. 1999, roč. 4, č. 2, s. 2-4.

16. VYKLIČKÝ, Jan. Stanovisko k návrhu novely zákona o kárné odpovědnosti soudců schválené shromážděním zástupců Soudcovské unie České republiky ve dnech 28. a 29. listopadu 1995 v Plzni. *Soudce*, 1996, roč. 1, č. 1, s. 19.
17. VYKLIČKÝ, Jan. Honor est praemium virtuos aneb Etika soudcovského jednání. *Soudce*, 2004, roč. 6, č. 11, s. 3-6.
18. VYKLIČKÝ, Jan. Kam kráčí (kam zatím dokráčelo) české soudnictví. *Soudce*, 2008, roč. 10, č. 9, s. 6-16.
19. WAGNEROVÁ, Eliška. Postavení soudců v České republice. *Soudce*, 2002, roč. 4, č. 3, s. 2-10.
20. ZÁHORSKÁ, Jindřiška, ZÁHORSKÝ, David. Soudce je také člověk. *Soudce*, 2001, roč. 3, č. 7, s. 5-7.

3. Příspěvky ve sbornících

1. HERCZEG, Jiří. Zavinění a omyl v novém trestním kodexu. In JELÍNEK, Jiří (ed). *O novém trestním zákoníku*. Praha: Leges, 2009, s. 31-41.
2. BARTONÍČKOVÁ, Klára. Navrhovaná právní úprava řízení o kárné odpovědnosti soudců jako možný milník českého soudnictví. In BURDA, Eduard a kol. *Milníky práva v stredourópskom prostore 2008*. Bratislava: univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Vydavateľské oddelenie, 2008, s. 95-100.

4. Judikatura

I. Ústavní soud České republiky

1. usnesení Ústavního soudu ze dne 25. listopadu 1993, sp. zn. II. ÚS 75/93
2. náleží Ústavního soudu ze dne 4. prosince 1997, sp. zn. III ÚS 218/97
3. náleží Ústavního soudu ze dne 18. června 2002, sp. zn. Pl ÚS 7/02
4. náleží Ústavního soudu ze dne 16. ledna 2007, sp. zn. Pl ÚS 55/05, bod 49
5. náleží Ústavního soudu ze dne 21. ledna 2008, sp. zn. III. ÚS 1076/07, body 23, 24
6. náleží Ústavního soudu ze dne 28. července 2009, sp. zn. Pl ÚS 9/09
7. náleží Ústavního soudu ze dne 23. září 2009, sp. zn. III. ÚS 1094/09, bod 16
8. náleží Ústavního soudu ze dne 2. března 2010, sp. zn. Pl ÚS 13/08, bod 43
9. náleží Ústavního soudu ze dne 8. června 2010, sp. zn. I. ÚS 2859/09, bod 30
10. náleží Ústavního soudu ze dne 7. září 2010, sp. zn. Pl ÚS 12/10, bod 21

11. nález Ústavního soudu ze dne 29. září 2010, sp. zn. Pl ÚS 33/09, body 12, 44, 60
12. odlišné stanovisko soudce Balíka k nálezu Ústavního soudu ze dne 29. září 2010, sp. zn. Pl ÚS 33/09

II. Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud

1. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. června 1998, sp. zn. Skno 1/98
2. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2001, sp. zn. Skno 8/2001
3. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2007, sp. zn. 1 Skno 2/2002
4. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. října 2007, sp. zn. 1 Skno 1/2007
5. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5. listopadu 2008, sp. zn. 1 Skno 15/2008
6. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2008, sp. zn. 1 Skno 10/2008
7. rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 27. dubna 2006, sp. zn. 4 Aps 3/2005-35

III. Vrchní soud v Olomouci

1. rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 7. května 2008, sp. zn. Ds 17/2003
2. rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. prosince 2006, sp. zn. 1 Ds 21/2006
3. rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. ledna 2007, sp. zn. 1 Ds 20/2006
4. rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. dubna 2007, sp. zn. 1 Ds 5/2007
5. rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 4. ledna 2008, sp. zn. 1 Ds 23/2007
6. rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. února 2008, sp. zn. 1 Ds 21/2007
7. rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3. března 2008, sp. zn. 1 Ds 24/2007
8. rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. dubna 2008, sp. zn. 1 Ds 4/2008
9. rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 7. května 2008, sp. zn. Ds 17/2003
10. rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. prosince 2008, sp. zn. 1 Ds 12/2008-139
11. rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. prosince 2008, sp. zn. 1 Ds 16/2008
12. rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. února 2009, sp. zn. 1 Ds 14/2008

IV. Vrchní soud v Praze

1. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 24. listopadu 2006, sp. zn. Ds 12/2006

2. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 5. října 2007, sp. zn. 2 Ds 10/2007
3. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 28. března 2008, sp. zn. 2 Ds 2/2008

V. Evropský soud pro lidská práva

1. rozhodnutí ESLP ve věci Zimmermann and Steiner vs Switzerland ze dne 13. července 1983, sp. zn. 8737/79, bod 29
2. rozhodnutí ESLP ve věci Guillemin vs France ze dne 22. ledna 1997, sp. zn. 19632/92, bod 34
3. rozhodnutí ESLP ve věci Ilowiecki vs. Poland ze dne 4. října 2001, sp. zn. 27504/95, body 86, 87
4. rozhodnutí ESLP ve věci Bořánková proti České republice ze dne 7. ledna 2003, sp. zn. 41486/98
5. rozhodnutí ESLP ve věci Škodáková proti České republice ze dne 21. prosince 2004, sp. zn. 71551/01

5. Internetové zdroje

1. BOŘEK, Milan. *Řada dnešních soudců by přes psychotesty neprošla* [online]. ejustice.cz, 1. duben 2004 [cit. 15. listopad 2010]. Dostupné na <<http://www.ejustice.cz/milan-borek-rada-dnesnich-soudcu-pres-psychotesty-neprosla>>.
2. BAXA, Josef. *Hledám soudce, kteří se neschovávají* [online]. hn.iHNed.cz, 29. únor 2008 [cit. 20. května 2011]. Dostupné na <http://hn.ihned.cz/c4-10065240-23067710-500000_d-hledam-soudce-kteri-se-neschovavaji>.
3. AUGUSTIN, Miroslav. *Rozhovor s prezidentem Soudcovské unie ČR Jaromírem Jirsou* [online]. rozhlas.cz, 5. únor 2008 [cit. 2. června 2011]. Dostupné na <http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/publicistika/_zprava/421260>.

6. Důvodové zprávy

1. důvodová zpráva k z. č. 314/2008 Sb., sněmovní tisk č. 425
2. důvodová zpráva k zákonu č. 6/2002 Sb., sněmovní tisk č. 878

7. Právní předpisy

1. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
2. usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
3. zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů
4. zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců, ve znění pozdějších předpisů
5. zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů
6. zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
7. instrukce Ministerstva spravedlnosti čj. 125/92-Inst. Sb. instrukcí a sdělení, o odborné přípravě justičních čekatelů
8. vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 303/2002 Sb. o výběru, přijímání a odborné přípravě justičních a právních čekatelů a o odborné justiční zkoušce a odborné závěrečné zkoušce právních čekatelů
9. zákon č. 67/1950 Sb., o pracovních a platových poměrech soudců z povolání, prokurátorů a soudcovských čekatelů, ve znění pozdějších předpisů
10. zákon č. 37/1957 Sb., o kárné odpovědnosti soudců lidových a krajských soudů
11. zákon č. 142/1961 Sb., o kárné odpovědnosti soudců z povolání
12. zákon č. 412/1991 Sb., o kárné odpovědnosti soudců
13. zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů
14. zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
15. zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
16. sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb. EÚ

SHRNUTÍ

Výkon kteréhokoliv zaměstnání s sebou přináší odpovědnost za porušení pracovněprávních povinností, a přestože se pracovní vztah soudců vyznačuje určitými specifiky i oni musí nést odpovědnost za svá profesní, ale i lidská selhání. Vzhledem k existenci kategorického požadavku nezávislosti moci soudní, soudu a soudce, obsahuje právní řád tzv. systém záruk soudcovské nezávislosti, jejichž hlavním účelem je vytvoření podmínek k tomu, aby byl uvedený princip nezávislosti také reálně naplňován, a mezi něž je problematika kárné odpovědnosti soudce tradičně řazena. A přestože není jediným druhem odpovědnosti, která na soudce dopadá, plní důležitou funkci, neboť představuje prostředek kontroly nad výkonem moci soudní a řádným plněním soudcovských povinností.

Cílem této diplomové práce je tedy nabídnout ucelený pohled na aktuální právní úpravu kárné odpovědnosti soudce v České republice, která po novele provedené zákonem č. 314/2008 Sb. doznala určitých změn. Její úvodní část je věnována obecnějším otázkám, týkajících se moci soudní a soudce, neboť je nutné problematiku vnímat v širším kontextu. Samotné těžiště potom spočívá v rozboru základních pojmů a institutů z této oblasti, včetně retrospektivního pohledu do dřívějších právních úprav. V práci je tak postupně rozebrán charakter kárného provinění soudce a znaky jeho skutkové podstaty. Dále pak pojem kárné odpovědnosti soudce, pojem kárného opatření a jeho druhů.

Zákon č. 314/2008 Sb. přinesl do právní úpravy několik zásadních změn, zejména však v oblasti kárného řízení. Vzhledem ke skutečnosti, že procesní právo nelze od hmotného práva oddělit a že do značné míry ovlivňuje celkový charakter právní úpravy kárné odpovědnosti soudce, je do práce zařazena také kratší kapitola věnovaná kárnému řízení, respektive jeho stěžejním institutům, které byly dotčeny změnami z roku 2008.

ABSTRAKT

The exercise of any occupation involves the responsibility for the breach of employee's duties, and despite the fact that the employment relationship of the judges is characterized by some specific features, even they have to take the responsibility for their professional and human failures. Considering the demand of the independence of the judicial branch, the court and the judge, the legal order contains so called system of the guarantees of the judicial independence. The purpose of these guarantees is to create the conditions that would enable the principle of independence to be actually exercised. The issue of the judge's disciplinary liability traditionally belongs to these guarantees, and even though it is not the only kind of the judge's liabilities, it has an important role as the control means of the exercise of the judge's obligations.

The aim of this diploma thesis is to provide a comprehensive overview of the present legal form of the judge's disciplinary liability in the Czech Republic, which underwent some changes in 2008. The first part discusses general questions related to the judicial power and the judge, since it is necessary to see the issue of the judge's disciplinary liability in the light of the wider legal framework. The core of this diploma thesis lays in the analysis of the basic terms linked to the judge's disciplinary liability, as well as their development in the history. Next, character of the disciplinary offense and its features are described. And finally the term of the judge's disciplinary liability, disciplinary sanctions and its types are analyzed.

The law n. 314/2008 has brought some crucial changes into the legal form of the judge's disciplinary liability, especially into the legal form of the disciplinary proceeding. With regards to the fact that it is not possible to separate the substantive and the procedural law, the short chapter of disciplinary proceedings is included in this diploma thesis.

KLÍČOVÁ SLOVA

moc soudní, soudce, nezávislost moci soudní a soudce, kárná odpovědnost, kárné provinění, přiměřená délka řízení, kárné opatření, důtka, snížení platu, odvolání z funkce předsedy senátu, odvolání z funkce soudce, kárné řízení, kárný soud, kárný senát, opravné prostředky v kárném řízení

KEY WORDS

judicial power (moc soudní), judge (soudce), independence of the judicial power and the judge (nezávislost moci soudní a soudce), disciplinary offense (kárné provinění), the reasonable period of the proceeding (přiměřená délka řízení), judge's disciplinary liability (kárná odpovědnost soudce), disciplinary sanction (kárné opatření), reprehension (důtka), reduction of the pay (snížení platu), removal from the office of the senate's chairman (odvolání z funkce předsedy senátu), removal from the office of the judge (odvolání z funkce soudce), disciplinary proceeding (kárné řízení), disciplinary tribunal (kárný soud), disciplinary senate (kárný senát), remedies in the disciplinary proceeding (opravné prostředky v kárném řízení)